Государственная библиотека СССР

ПРОЛЕТАРЕШ, МАССА А МЕХКАШКАРА ЦХЬАНАКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Арадуьйла 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарчу Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 13 (2865). | Ера, 30 январь 1964 шу. | Мах 2 кап.

ПЛАН КХОАЧАШЪЕЛГА— ПРЕДПРИЯТЕ ЗАКОН

Семилетка ялхлагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра республика промышленни предприятей, гIишлоний, транспорта, юртбоахама беррига къахьегамхой тIахьийхаб Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо. ХIара деина шерлуц, дукхагIа аржаш хатт ца яхь.

КПСС ЦК декабрьски пленума решенеш йизза кхоачашъяра деррига хьинар, низ оарцагIбаьккха, хьалхарча деношка денз чуйнина къахьегаш ба республика промышленноста болхлой. Графикаx, ритмично болх бича план ханал хьалха кхоачашъе йиш йолга хьагойт республика хьалха латтача предприятеша. ДIадахача шера план толамца кхоачаш а яь укх бетта хьалхарча деношка дена шера план ханал хьалха кхоачашъяра дика болх беш ба къахьегама сийлен цIи лелаеча Грозненски нефтемаслозавода №№ 16, 17, 18 йолча установкай технологаш. Массава тIеккхоачашъю цар шоай норманаш.

Хьанна довзац «Малгобекнефта» НПУ Ленина орден лелаеча цхьоалагIча промысла коллективо доаха доккхий толамаш. Укх шера январь бетта а бIаьш тоннаш мехкдаьтта даьккхад цо планал совгIа. Керда коталонаш яхара хьинаре къахьегаш я буруь деттача Карабулакски контора мастераш ин. Афанасьевкой Бородацкийя керте летта бригадаш.

Йоккхача химе объекташ хьалъеча шовшкара хьоккам телаш болх беш ба М. Говоров, И. Кузьмина керте латтача коммунистически къахьегама бригадай гIишлойхой. Цар дер дика, тешаме, дукха дахаргдолаш да.

Цхьабакъда, цхьайолча предприятеша тIагIертта къовсам лоаттабац укх шерара план ханал хьалха кхоачашъяра. Масала, керда шу тIакхоачаче а йистедаккха денаш хинна 6 цIа хIанз а тIехьа бохъонна тоадаь яьшшинац СМУ-8. Графиках болх бац, аьшкбетона хIамаш еча заводо, ГАРО яхача заводо, № 1 йолча кирпишк еча заводо, кхычар а. Проектни документаци планированик лерттIа вIаштIехьа ца яккхарах, предприятеш эшача бедаьца хаинахьа Iалаш ца ярах дукхагIча даькъе хьакулаш да уж шийса довца гIуллакхаш.

Цхьайолча предприятей, гIишлоний кулгалхоша, партийни комитеташа ца болх ишта лелабелга цхьаккхе дича а ла йиш йолаш яц. ДIадахача шера валови продукци арахецара план республика промышленносто кхоачашъяьяле дукхача предприятеша, гIишлонийн мехкдаьтта доаккхачен управленеша дукхагIа продукци арахецара йолча торонех бизза пайда ийцабац. Валови продукци арахецара семилетка нхалагIча шера план кхоачаш ца еш йисай 26 промышленни предприяти. Даьхенка дIа ца луш йисай 9,6 миллион сома маьха продукци.

Халкъа боахам дIахо а дегIабоалабара, экономика тоаяра къаьстта моттиг хIалоац химе. Соахка республика химически продукци арахецача предприятеша кхоачашъяц полиэтилен, этилови синтетически спирт, мехкдаьтта аппаратураш, кхийола а лоархIаме продукци арахецара планаш.

Укх шера къаьстта теркъ а еза химически промышленноста объекташ хьалъяь ихара план кхоачашъяра. 1964-ча шера йистеяккха езаш я синтетически спирт арахецаргдола химически заводе хьалъеш леттача цкъий шоллагIа аргIа. нефтемаслозаводера № 40—2 йола установкеи атмосферно-вакуумни трубчаткен, крекинг-заводе № 21—1 «а» яха установка, кхыдараш а.

Шенхаьтта тоабе безаш ба гIишлошъеча организацей болх. Соахкара план 71 процент мара кхоачашъяьяц «Грозхимнефтестрой» тресто, «Грозпромстрой» треста чуйоагIача цхьаина а гIишлой-монтажни управлене кхоачашъяьяц шера план, къаьстта во болх баьб «Чечингельстрой» тресто. Юртбоахаме Iалаьмате сагота эшаш йола дукха объекташ эксплуатаце дIа ца луш йитай цо. ГIишлоний организацей болх кхетамца вIаштIехьа ца баккхарах, дукхача объекташ материалаш, ахча, оборудовани дIа-юха екъарах, гIишлош елга индустриальни ларда тIа ца даккхарах, крупноблочни крупнопанельни хьисапе гIишлош елга юкъе ца дахьарах, къахьегама дисциплина лоаз хиларах хьахинад из.

Партийни, комсомольски, профсоюзни организацей декхар да производствана автоматизаци механизаци яра дарда тIе. Iилманнен производства хьалха деттараштен карагIдаьнначох бизза пайда а эцаш къахьегама овсарле лакхъяра тIехь цахадлаш къовсам лоаттабелга. Къахьегама овсарле лакхъяра план соахка кхоачаш ца еш йисай 20 предприяти, хIаьта дукхача предприятешка из 1962-ча шерарчул а лохъенная. Из гIуллакх овлан тIера тоадара къаьстта уйла е еза соахкара план кхоачаш ца яьча Грозненски химически завода, ацетонови завода, «Электроприбор» яхача завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша.

ДIахо а сихача темпашца республика химически промышленность дегIаккхуьлар дукхагIча даькъе мехкдаьттахоех, буруь деттарех, мехкдаьтта лехарех тийша ха. Цудухьа мехкдаьттахой сийлен декхар да мамогта дукхагIа «Iаьржа доштуь», газ яккхаю. Шенхаьтта тоабе безаш ба буруь деттарий болх. Болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхарах, буруь деттарий къахьегама дисциплина, квалификаци лоха хиларах соахка эзараш сахьеташ доадаьд буруь деттараша дукха авареш хилар бахьан долаш. Нефтеаппаратура арахецача предприятеша, Iилмахоша новкъостал де деза царна уж мел эшачунца Iалашбара, царна лерттIа ремонтни база хилийтара.

Предприятей кулгалхоша, партийни комитеташ, инженерно-технически болхлоша ерригача торонех пайда эца беза графиках, ритмично болх бара, арахеца продукци дикагIа а дукхагIа а хилийтара. ХIара болхло, гIишлошхо, мехкдаьтта доаккхар дIакхетаве веза семилетка ялхлагIча шера цуй коллективана, цунна шийна хьалхашка латтача декхарех.

Тахан сиха кепа тох семилетка ялхлагIча шера республика промышленноста болхлоша тIаийца социалистически декхараш. ГIадвугаш доккхий а Iалаьмате бехктоххаме а да уж. Кердача шера хьалхарча бетта дена тIагIертта къа ца хьеге кхоачашдулургдац уж. Цудухьа хIара предприяте коллективо деррига хьинар тIадахийта деза уж сийлен декхараш толамца кхоачашдара.

Н. В. ПОДГОРНЫЙ АРХАНГЕЛЬСКЕ

АРХАНГЕЛЬСК, 27 январь. (ТАСС корр.). Укхаза хилар КПСС ЦК Президиума член, КПСС Центральни Комитета секретарь Н. В. Подгорный. Новкъост Подгорный хьежар мехка хьу чакхйоахачен целлюлозно-кьахатен промышленноста йоккхача центрга а форда портага а. Из хилар Архангельски целлюлозно-кьахата комбинате, хьежар чаххъаьккха хьу лоаттаеча Соломбальски комбината складашка, хIаьта цигга Северодвинск яхача городе а хилар.

Тахан делкъел тIехьагIа Н. В. Подгорне къамаьл дир областа, Архангельска, Къилбаседа-Малхбузен совнархоза кулгалхошца, экономически района предприятей продукце выставкага хьежар из.

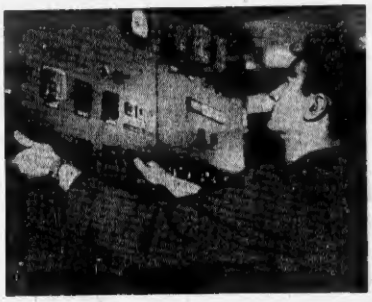

Юхейисача Братски ГЭС-в шин агрегата — пхийтталагIен ялхайтталагIен ярашта — цхьаь хаина промышленни мукъ тIабахийтаб. Уж болх бе йолаялийтарца Ангара тIарча энергетически гиганта низ 3600000 киловаттага дIакхаьчар. кертерча проектах ийтта ялхкIа хинача тайпара шоллагIча проектах ихм а 900 эзар киловатт низ бола йиъ турбина оттае лаьрхIа Братски ГЭС-е.

Алхха шин шера Братски гидроузле вIашагIа е алла, дукен тIа йоккхагIчарех йола алхайтта агрегат болх бе йолаялийтай. Цу юкъа итт миллиард совгIа киловатт-сахьат дарегIа электроэнерги яьккхай станце.

Сурта тIа: тIеххьара машинаш Центральни СибарегIен энергосистемайа юкъейохийташ воалл смена начальник инженер А. Письменный.

ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНА ГОРОДА КЪАХЬЕГАМХОШКА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Советo Ленинграда къахьегамхой чIоагIа даькъала буьц дезача денца—города турпала юхе фашистски полчищаш хIалакьяь ткъо шу дизарца.

Къахьегаме, коммунизм бахьан долаш вай лоаттабелга сийлахь боккхача къовсаме доккхий толамаш доахалда шоай цIаккха лергдоаца гIуллакх даппаина вай Даьхен исторена юкъе гIоргдолаш болча ленинградцаша.

ЦIаккха лергйоаца сийла хийла Ленинград лоралърий

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ХАЛКЪА БОАХАМА ХИМИЗАЦИ ЯРА РАЦИОНАЛИЗАТОРАША ЛОАЦА ДАКЪА

ВОИР-а ЦЕНТРАЛЬНИ СОВЕТА II ПЛЕНУМ

Мехка химизаци ярца дийзза рационализаторашта изобретателашта хьалхашка латта декхараш дийцар 27-ча январе ВОИР-а Центральни совета II пленумо. Шийдоклада тIа чIоагIа хьоккам бакъдераш доладир совета председатела В. А. Иванова. Семилетка шерашка химически предприятешка производствана юкъейихьай ах миллиард сом пайда луш йола 700 эзар тертга рационализаторски предложени 800 изобретени. Минеральни удобренеш еш йолча промышленноста алхха 15 предприятe кийч а даь пайда ийцаб 65 эзар керда технически гIуллакхах.

ВОИР-а организацеша чIоагIа новкъостал а дац химически промышленносте дегIаенай коллективни творчество. ХIане укх сахьате общественни хьисане балхаш деш йола 2500 совгIа комплексни бригада хьаьяй, цар дика хамаьхал а йоалаш къестаду эггара чоалхамегIара технически декхараш, уж гIуллакхаш хийчделгеи сихха производствана юкъахьолгий Iалаш а деш.

Технически прогресс бахьене лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лацара башха-дика хьоккам луш а 840 общественни конструкторски бюрош. Цу бюрошка болх беш ба химически предприятешкара эзараш инженераш, техникаш, хьалха латта болхлой.

Химерча рационализаторски балха опыт юкъаш къамаьлаш дир пленуме ВОИР-а Украински республиканcки совета председатела нов. Рабекова, синтетически каучука Омски завода цеха начальника заместитела нов. Несветска, Невинномысски химически комбината аппаратчика нов. Пономарева, искусственни хьоасий Барнаульски комбината слесара нов. Агафонова, кхыбгга кхычар а.

Пленуно ВОИР-а ерригача организацешта тIадиллар КПСС ЦК декабрьски Пленума материалий къахьегаш изобретателаштен рационализаторштен юкъе шерра кхетаме болх оттабелга, химически промышленносте технически творчество дIахо дегIайоалайрай хьалхашка оттаеча нийдача гIуллакхех пайда хилтe тоадаран де эзараш дийна а дийца белгалдоахилга. Халкъа боахама сихха химизаци яра декхараш кхоачашде рационализаторий изобретателий хIара творчески коллективана де деза новкъостал къоастам белга тIадиллад ... моттигашкара ... (ТАСС).

СЕМИЛЕТКА ЯЛХЛАГIЧА ШЕРА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ВАЙ

СЕМИЛЕТКА ЯЛХЛАГIЧА ШЕРА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯР ДУХЬА ЯХЬ ЙОАРЖАЯРА БОККХА ЛОАРХIАМ А БЕШ, КПСС ОБКОМА БЮРОС МОГАДАЬД 1964 ШЕРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПРОМЫШЛЕННОСТА, ГIИШЛОНИЙ, ТРАНСПОРТА БОЛХЛОША, IИЛМАХОША, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОША, ГIУЛАКХЕРЧА НАХА ТIАИЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ.

1964 шера Нохч-ГIалгIай АССР промышленноста, гIишлоний, транспорта болхлоша, Iилмахоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха тIаийца

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ВорхI шерец пхе шаро тешал ду, советски халкъо, шийн Коммунистически парте кулгалца КПСС XXII-ча съезда решенеш а парте Программа а толаме кхоачашъеш хилара.

ДIадахача шера семилетка фондана юкъе шоашкара довгIаш дола дакъа дихьар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. 1963 шера пачхьалкхен план валови продукцена санна, кхитта цуй лоархIамегIарча тайпашта а ханал дъз ди хьалхагIа кхоачашъяьй. Шера промышленни производство лакхъенай 8,2 процент. Къахьегама овсарле 2 процент лакхъяьй, арахецача продукцега дIабода мах лохбара план тIеккхоачашъяьй. Дукхха а дукхагIа йолча мехкдаьтта доахача, мехкдаьтта чакхдоахача, машиностроительни, энергетически, яйгача, кхачан промышленноста, машинаькъен автомобильни транспорта предприятеша ханал хьалха кхоачашдаьд социалистически декхараш.

Семилетка ялхлагIча шера керттера декхараши башхалонаши белгалду химически промышленность сихха дегIайоалаяран мехка халкъа боахама химизаци ярaн шерра программа тIаийцача КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеца. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша из программа массава раьза а волаш йоганьй, из кхоачашъяр духьа доаттабеча хьинарерча къовсама юкъе а бахаб уж.

Болхлоша, инженераши техникаши, Iилман болхлоша а гIулакхерча наха а шоай уйла тIаерзаю къахьегама овсарле лакхъяра, Iилмана, техникана, хьалха латтача опыта карагIдаьннараш боахама массе доакъошка шерра юкъехкхахьара, технико-экономически хьоккамаш эргадоахаш тоадара, цу хIамай ларда тIа дукхагIа а дикагIа а арахеца гIерт уж продукци.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо дIайолаярах республика промышленноста, гIишлошъяра, транспорта предприятешка шерра социалистически яхь яьржай 1964 шера—семилетка ялхлагIча шера пачхьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяр духьа.

КПСС ЦК декабрьски Пленума тIадьехама ворхI шера плани, XXII-ча съезда решенеши, Советски Союза Коммунистически парте сийлахь-йоккха Программей кхоачашъяр духьа кхы а хьинарегIа къахьегарца жоп а луш, Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика промышленноста, гIишлоний, транспорта болхлоша, Iилмахоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха укх тайпара социалистически декхараш тIаьц шоашта 1964 шера:

ПРОМЫШЛЕННОСТЕ ГIОЛЛА

Валови промышленни продукци хьаярен цуй лоархIамегIара тайпаш арахецарен шера план ханал хьалха — 25 декабре кхоачашъе а тайп-тайпара массехк миллион сома маьха продукци планал совгIа арахеца а;

промышленностера къахьегама овсарле планахчул 1 процент лакхъе, арахецача продукцега дIабода мах лохбара задани тIеккхоачашъе;

тIехьаьнсаши ше деша йола предприятеш республике хургйолаш дола гIуллакх вIаштIехьдаккха.

Мехкдаьтта доахача, мехкдаьтта чакхдоахача, химически промышленноста болхлоша декхар тIаьц 1964 шера:

мехкдаьтта доаккхийта 30 процентал кIезигагIа доацаш даккхе а Даьхенна планал совгIа итташ эзараш тоннаш мехкдаьттен миллионаш кубометраш мехкдаьттана хьауха гази яла а;

шера юкъе 25 керда мехкдаьтта скважина болх бе йолаялийта;

цхьа метр буруь тохарга дIабода мах планахчул 2 процент лохбе;

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене гIолла арахецаш йола валови продукци 8 процент, цу даькъе Грозненски химически заводе гIолла 23 процент дукхагIа хилийта а планал совгIа тайп-тайпара мехкдаьтта химически продукци бIаьш эзараш сомий маьхьа арахеца а;

синтетически спирта парафини доаккха керда мошносташ карарзаара ханаш лоацъе;

вехьа довш дола мехкдаьттан мехкдаьтта продукташи оттаньча нормаел 12 эзар тонн дукхагIа кIезигье;

контактни коксование Ц-18 яха кердача техника, Г-49-1 установкера вязкостни присадка, карбамидни депарафинизаце молекулярни цхаралаш хьадара технологически процессаш опытно-промышленни установкашка шаьръе а карзерзае а;

мехкдаьтта чакхдоахачен химически промышленносте къахьегама овсарле планал дукхагIа 1,5 процент лакхъе.

«Главнефтеснаб» яхача Грозненски управлене болхлой коллективо декхар тIаьц мехкдаьтта продукташ чуйоттарен хьаувзарен план тIеккхоачашъе а шера планал совгIа 100 эзар тонн мехкдаьтта продукташ дIаяхьийта а.

Халкъо леладуш бытовой химен тайп-тайпара товараш дукхагIа арахецара химически производствана отходеш побочни продуктехи шерра пайда эцаргбола гIуллакх вIаштIехьдаккха.

Республика машиностроителаша планал совгIа арахецаргьа 500 эзар сома маьха мехкдаьтта оборудовани аппаратурен, мехкдаьттан химически промышленностана арахеца доладергда кердача машиний механизмай 11 тайпа. цу даькъе къилбаседагахьерча районашта цементировочни агрегаташ, манифольдий блок, мелови скважинаш тIера къувлаш йола комплект, йоккхий унифицированни блокаш а йолаш.

Машиний оборудовани дикал, ца телхаш цар йоаккха ха, тешаме бу болх дикка лакхлургба.

Энергетически промышленноста предприятешка къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, йовхалца йоаккха энерги электроэнерги яккхарга дIабода мах планахчул 0,5 процент лохбе, 100 эзар сом ахчен 6 эзар тонн условни доагори кходе.

Яйгача промышленноста болхлоша хьаде доладергда керда 250 тайпа баракъаш, кога гIирсий 19 модель, планал совгIа арахецаргьа 250 эзар сома маьхьа дикагIа йола товарни продукци.

Кхачан промышленноста болхлой коллективаша декхар тIаьц 1964 шера хьаььна юртбоахама бедал хьачуэцен чакхъяккхен ерригa предприятеш шоай хинахье кийчъе, тайп-тайпара 1300 сома маьха продукци планал совгIа арахеца.

Наха цIагIа эша гIуллакхаш деча предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха бытовой гIуллакхаш дара керда формаш юкъе а йоахаргьа, цар культура лакх а ергъя. хIаьта 1963 шерарчул 19 процент дукхагIа гIуллакх дергда наха.

Рационализаторски предложенеш изобретенеш юкъеяхьара чотах республика предприятешка 5,6 миллион сомал лохагIа йола экономически эффект яикха.

Грозненски мехкдаьтта института профессораша, доценташа, преподавателаша декхар тIаьц мехкдаьттан химически промышленноста керттерча проблемах долча хоздоговорни балхий боарам лакхбе, лоархIамера процессаши технически кердадараши кийчдеча а юкъехкухьача а «Грознефть» «Грознефтехимзаводы» яхача объединеней предприятешта практически новкъостал де.

Проектни институтий, организацей, конструкторски бюрой болхлоша декхар тIаьц халкъа боахама планах хьалъе лаьрхIача ерригача объекташта дика проектно-сметни документаци ханахьа дIалуьга Iалашде.

ГIИШЛОНАШКА ГIОЛЛА

ГIишлой-монтажни балхаш дарен гIишлой материалаш ихарен шера план ханал хьалха — 1964 шера 25 декабрь тIаккхачалехьа кхоачашъе. Планал совгIа 2 миллион кирпишк, 1,8 эзар тонн гипс, 1 эзар тонн кIир, 15 эзар квадратни метр гипсолит арахеца.

ГIишлош ечен гIишлой материалаш йоахачен къахьегама овсарле лакхъяра задани 0,5 процент тIеккхоачашъе. ГIишлой-монтажни балхаш дарга дIабода мах а гIишлой материалаш йоахача 1 сома маьха товарни продукци яккхарга дIадодар а 0,5 процент лохде.

Грозненски нефтемаслозаводе хьалхарча квартале № 39-6 йола установка болх бе йолаялийта, шоллагIча квартале — парафина шоллагIча аргIан объектай комплекс, декабре — атмосферно-вакуумни установка. Хьалхарча ах шера Грозненски крекинг-заводе №№ 21-Iа, 43-3 йола установкаш хьалъяь яха, сентябре ацетонови заводера доаккъарий дрожжаш хьаю цех хьалъяь яккха, декабре Грозненски химически заводера синтетически спирт дикка дукхагIа доахилга Iалашдеш йола синтетически спирт доаккха объекташ реконструкци яь яха.

Хьалхарча квартале Карабулакски газобензинови завод болх бе йолаялийта. Хьалхарча квартале Аргун яхача поселкерча дулха комбинати дулха-хьоаналий цехи шоллагIча квартале маршаш ду цехи хьалъяь яха. Хьалхарча ах шера мехкдаьтта провода керттера гIирсаш кхоалагIча квартале — Вознесенскера Гроэне йоагIа газопроводи хьалъяь яхха.

ЧуIеча цIеной зданеш, школаш, берий учрежденеш, культурно-бытовой объекташ хьалъярз шера план 28 декабрь хьатIаккхачале кхоачашъе.

Коровникаш, телятникаш птичникаш, зерноуранилищаш а йолаш йола юрта боахама объекташ хьалъелгеи пайда эца ханнахьа дIалулгеи Iалашде.

Наха массе тайпара коммунальни гIуллакхаш дара шера план 27 декабрь хьатIаккхачале кхоачашъе.

Республика городашкен цах бахача пункташкен 5500 квартире газ чуйилла.

ЧуIеча цIеношта капитальни ремонт яра план 25 декабрь хьатIаккхачале кхоачашъе.

Планаши социалистически декхараши кхоачашдара материально-технически Iалашо елга боккхача лоархаIме хилар геркал е деш, снабженческо-сбытовой организацей коллективаша декхар тIаьц гIишлошаша предприятеши хилацьа эрг мел йоахча материалашца оборудованеца ханнахье Iалашье.

ТРАНСПОРТЕ ГIОЛЛА

Машинаькъаш автомобильни транспортаца мульаш дIаккхахьара шера планаш ханал хьалха, 25 декабрь тIаккхачале кхоачашъе а планал совгIа машинаькъа тIа гIолла 1,7 миллион тонни автотранспортаца 100 эзар тонни халкъа боахама мухьаш дIа-хьа дахьа а.

Машинаькъахоша декхар тIаьц мехкдаьтта продукташ кхидола мухьаши хаинахьа дIахьолга Iалашде, вагонаш дIа-юха кхувлийта нормахчул 0,2 сахьат сихде, денна бийсанна юкъера лаьрхIача тепловозашка 1 километр дукхагIа кийъ байта, денна бийсанна 770 минутал кIезигагIа йоаначa хана цар планах болх белга вIаштIехьдаккха.

Автомобильни транспорте болхлоша планахчул 3 процент лакхъергьа мухь увзача автомобилех пайда эцара коэффициент, легковой автомобилехи автобусехи пайда эцара коэффициент — 2 процент.

Республика транспорта предприятей коллективаша декхар тIаьц шоай балха культура лакхъе, пассажираша деш дола гIуллакх тоаде, хIаьта иштта 1964 шера хьаььнача юртбоахама продуктай мухьаш дIа-хьа дахьара колхозаштен совхозаштен новкъостал де а.

Мехкарча хьалха леттача предприятей коллективаша дIадоладаь патриотически гIуллакх хьал а лоацаш, оаха хьинаре дакъа лоацаргда йоккха химе сихха дегIайоалаяра деррригача халкъа юкъара фонд хьаеча. Планал совгIа продукци арахецарен цунга дIадодар чухахьа даккхарен чотах кургда цу фонда юкъедохийта рузкъа.

* * *

Республика промышленноста, гIишлоний, транспорта предприятей болхлоша декхар тIаьц. шоаш шефство лелаеча колхозийн совхозийн юрта боахама къахьегамхошта цар болх тоабара, производствени процессашта механизаци электрификаци яра, механически электротехнически оборудовани а машинашта а ремонт яра, производствени помещенеш хьалъяра, хIаьта иштта квалифицированни кадраш кийчъяра а дIахо йолча хана а могга дукхагIа новкъостал де.

ГрозНИИ, Грозненски Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводий, производственно-товарни контора, нефтемаслозавода, химически крекинг заводий, Новогрозненски ТЭЦ-а коллективаша декхар тIаьц агрохимически лаборатореш ихарен царна лабораторий кадраш кийчъяран республика производствении колхозно-совхозни управленешта хьаьда новкъостал де.

Нохч-ГIалгIай республика промышленноста, гIишлоний, транспорта болхлоша, Iилмахоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха вежарашка йолча Къилбаседа-ХIирий, Дагестана, Чергий-Балкхарой республикай къахьегамхошка кхайкарал ду продукци дукхагIа арахецар, технически прогресс сихъяр, къахьегама овсарле лакхъяр, производствана керда кхоачамаш лехари царех пайда эцари духьа лаьца социалистически яхь дIахо хьаьн дегIаккхуьлен баьна.

Беррригача советски наха шоай хьинар ца кхоадеш къахьегарца мара коммунизм хьалъе йиш ца хилар кIоаргга кхета а деш, Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика къахьегамхоша дош ду КПСС ленински Центральни Комитета, Советски правительствана, новкъост Никита Сергеевич Хрущевна коммунистически къахьегам бахьан шоаш кхи а шерагIа яхь йоаржаергдаларах. 1964 шера — семилетка ялхлагIча шера пачхьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяра деррига шоай низаш, кхетамаш, опыт дIалургдаларах, вай мехка коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа кхоачашъяра юкъе шоай дакъа хьоргдаларах.

Социалистически декхараш дийца а дийца тIаийцад республика промышленни предприятей, гIишлош еча организацей, транспорта болхлой коллективай собранешка.

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. Красногвардейски производственни управлене кхачшкарчен фермашкарчен къахьегамхошна Российски Федераце юрта боахама берригача къахьегамхошка кхайкарал даьд массанахьа а химически дешар Iомаделга вIаштIехьдаккхара уж тIа а хьехаш.

Управленера эзараш колхозхойн совхозий болхлойн сайренашка истолаштен парташтен хьалхашка Iохош, чIоагтIа дазувгI цар юрта боахама специалисташа химех лаьца шоашта ешача лекцешка, уж лаьрххIа дIаязъю. «Темижбекский» яхача совхозе дешаш 480 саг ва: механизатораш, доаркаш, свинаркаш, птичницаш. Занитей темаш хаьцда я: «Совхозий севообороташкара удобренеш товсара система», «Хьайбашта доакъараш доххачо хана химически веществаех пайда эцар», «Хий дуллача хана лаьттаина хула химически хувцамаш», «Лаьттах микроэлементаш тохари цар хьувкъама ду новкъостали», «Минеральни удобренеша Iалама ю эргалон лаьттан микроорганизмаш дегIаиххари», н. кх. дI.

Красногвардейцаша дIадоладаь гIулакх чIоагтIа хьалльцар крае. Ставропольски юртбоахама института Iидмахошна ловццача хана программа оттайир колхозийи совхозийн кховзткъа дешара комбинате, химически дешар хьехача кружокашка химе лардаш Iомаяра.

СУРТА ТIА: «Темижбекский» яхача совхоза керттера агроном Е. Н. Селиверстова агрохимех занитеш еш я отделеней управляющейи юрта боахама специалистийн группаца.

В. Михалева сурт. ТАСС фотохроника.

Нерда гIишлош

Грозверча опорно - хьокхама совхозе хьалдеш латт бахача наха чуIе цIенош, доахан чудоахаду а кхыйола а гIишлош. Совхоза кхоалагIча отделене хьал а даь дIаденнад механически мастерскена лаьрхIа цIенош.

Укх деношка укхаза дIаоттаеш латт станокаши кхыйола оборудовани. Иштта хьалдаь даьннад совхозе бархI квартира чуйола цIенош.

Совхозе хьалъе лаьрхIад 280 моттиг йола школа, клуб, иштта кхыйола гIишлош.

В. СЕРГЕЕВ.

ЛЕРТТIА КИЙЧЪЕ ТЕХНИКА

Урус-Мартана производственни управленерча «Красноармейский» совхоза ремонтни мастерскешка сиха дикей товю юрта боахама техника. Мастерске цахаддаш теташ хоз, болх кхехкаш ба моторин доагама аппаратурин пехашка а. IуйрийIн дена садовлица цIаккха а лаьтIлац нитара болх. Механизатораш ханнахьа техника тоаль яккха, аьнна дешна дош кхоачашдеш ба.

Мастерскешка иштта тоаю комбайнаш, сеялкаш, кхыйола инвентарь. Царна ошача оатхалашта йоккха терко еш ва токарь Яхьяев Таус. Ловццача хана по яьй нохараштех культиваторештен лаьрхIа йола цхьа эзар совгIа болт.

Балха нормаш 130—135 процент кхоачашъеш хьинаре къахьег аьшкапхьара Эльмурзаев Бауде, мотораш тоадеча слесараша Чакаев Догас, Дельмаев Сайд-Ахьмада, иштта кхычар а.

Трактористаша Межидов Напаси Осмаев Вахаси шоай тракторащ графикал итт ди хьалха тоаль яькар. Уж санна бола механизатораш кхы а дукха ба совхозе.

ГIулакх цу тайпара дика вIаштIехьлаккхарах хIанзле тоаль яьккхай 80 трактор. Механизатораша лаьрхIад хьалхарча кхоартала план 10 ди хьалха кхоачаш а еш кхы а 35 трактор тоае.

ХIара дене совхоза механикаша Цехаев Кюреи Исмаилов Изваиеи тракторни бригадашкарча механизаторашта технически новкъостал ду. Тха рейдови бригада шоллагIча отделенерча нов. Кадырова кулгаллеча бригаде кхаьчача цига бар нй. Цехаеви Исмаилови. Гуш дар цар новкъостал: дика тоеьяр 9 культиватор, 7 сеялка, 40 макхи, кхыйола тIехьатосса инвентарь.

Иштта дика техника товю йиълагIча отделенерча Довтоев Шелидеи цхьоалагIча отделенерча Кагерманов Оалхазареи кулгалдеча бригадай механизаторашта.

Ерригача совхозе гIолла а тIехьховчашъьай юрта боахама техника тоаяра план.

Кхыча бесса да юрта боахама техника товира гIулакх цу управлене чуйоагIача «Горец» совхозе. Тхо цу совхоза ремонтни мастерскешка да. ДIачувььинача тоеш латт номер 18 йола «ДТ-54» яха трактор. Цунна гонахьа лел тракторист Хутаев Солт-Ахьмад.

Ший трактор тоае ца могаш из лела ши бутт совгIа ха я, мастерскешка болх беш дика токараш, слесараш боллаше а. Механизаторашта эшачунга хьожаш мастерске механик Ахмадов Хьамзат хилча графиках йистеьккха хургьяр трактор. Цу тайпара масалаш кхы а дукха да совхоза мастерскешка. Цудухьа укх инвар бетта совхозе тоаьяц 8 трактор мара. Уж графикал тIех 20 трактор тоаль баьнна хила безаш бар. ТIайцача декхарех 25-гIа февраль хьатIаьххачалехьа ерригa тракторaш тоаль бовла безаш ба совхоза механизатораш. ХIанзчул тIехьагIа тоае езараш 32 трактор я. Бетта 8—10 трактор мара тоеш ца хилча моца йистебовргба уж?

Из гIулакх тоаяра пхьакхха хIама дац механика Ахмадов Хьамзатен совхоза керттерча инженера Кунцевич Евгенеи. Запасной оатхалаш йоаш дагIа тхо, йоах цу шина а кулгалхочо. ТIаккха уж лахара оаш даьр фуд, аьйна хьттачa хьaала хIама дац цар.

Кхы а воагIа ба кхыйола юрта боахама инвентарь тоаяра болх. ДIадахача шера йиълагIча кхоартале 22 нух тоадьна совхозе укх инвар бетта тоадьяц 3 нух мара. ХIанзчул тIехьагIа тоаде дезараш 40 нух да, 70 культиваторах 36 мара тоальяц, 65 сеялках—34.

Совхоза йиълагIча отделенешиъ тракторни бригада я. Цар хьалаш пхьатарра деле я техника-м тайп-тайпара тоаю. Хьежартьа вай Бехаев Муххьмад керте латта бригада. Дика тоаю цар техника, хIаьта цахаддаш кхашкара балхаш а ду. Тоаьй бригаде йолаш йола 8 сеялка, 10 нух, дукха макхаш, 11 культиватор, кхыйола инвентарь. ТIехдика тоаю техника механизаторашта Бекаев Гехоси Бакаев Ахьмадеи. ХIаьта воа Шабаев керте латтача бригадерча техниках ах мара тоаьяц. Уж селла тIехьабисара бахьан лоархIамерча гIулакха цар йоагтIа терко ца елга да.

Во тоаю юрта боахама инвентарь совхоза шоллагIча отделене (управляющи нов. Эльмурзаев, тракторни бригада бригадир нов. Джабраилов), ялхлагIча отделене (управляющи нов. Бекоев, тракторни бригада бригадир нов. Бехоев). Цу отделенешка геттара дукха техника я хIанзчул тIехьагIа тоае езаш. НагахьасанНа кхы дIахо а цу тайпарча темпашца техника тоайойн бIаьстенна кийчо яь боргбац совхоза механизатораш.

Цудухьа совхоза директора нов. Божкоси, керттерча инженера нов. Кунцевичеи, механикаша нов. Ахмадовен Мосаевен шоай керттера декхар лархIа деза совхоза ерригa техника ханнахьа тоаль йоаккхилга.

«Сердало» газета рейдови бригада: I. ЦАЦАЕВ—«Горец» совхоза механизатор: Л. ТУРПАЛОВ — ВЛКСМ «Горец» совхоза комитета секретарь: А. УМАЕВ — «Красноармейский» совхоза тракторист: З. ГЕЛИСХАНОВ — «Сердало» собкор.

Ханал хьалха

Кастта хулаев КПСС ЦК Пленума сийленца накъа ях, ра Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектива болам дот рaьза хина хьал а лаьца кьвастта дика къахьийтар Грозненски «Металлист» яхача завода нов. Черниева кулгаллеча менгеш деча цеха коллективо. Укх бетта планах хьабе безаш 2300 менгий бар, из план толамца 28-ча январе кхоачашйир цу коллективо.

Пленума сийна цеха болхлоша доош деннад пхьоалагIча февралехкачалехьа планал совгIа 5 эзар сом мах бола менгеш хьаде, хIаьта из хьеллача денга планах лаьрхIачул совгIа 10 эзар сом мах бола менгеш хьаде. Цул совгIа по лерхI шиъ хан-ханнахьа колхозийн совхозийн заказаш кхоачашде. арахийца менгеш тIехдика хилийта. Уж декхараш диза кхоачашдеш болх беш ба коммунистически къахьегама ударникаш нн. Г. Мисропов. С. Йнаокаев. П. Швец. В. Щербаков, иштта кхыбараш.

Ф. МАНЛОВ, завкома председатель.

ДИКА КЪАХЬЕГ ИНКУБАТОРЕ

ДIадахача шера дика къахьийгар Грозненски производственни управлене колхозийи совхозийи кIоа тIара оалхазараш леладераша. Пачхьалкхенга фуаш доххара план 116 процент кхоачашйир цар. Къаьстта дика камаьхел яьлар № 1 йолча шурийи «Ермоловский» совхозий, Ленинен 1-ча Маен цIерахча колхозий оалхазараш леладерий. Цар массехк бутт хьалха кхоачашйир фуаш гулдара план.

Уж толамаш дахара оалхазараш леладерашта доккха новкъостал дир Грозненски инкубаторни станце болхлоша. Колхозашкеи совхозашкеи шоай котамаш ебае новкъостал а деш, геттара дукха кIоригаш яхийтар цар. Миллионашца лархIа езаш я управлене боахамашка дIаяхьача кIоригаш.

Къахьегама хьинар кхы а дукхагIа лакхдеяна балхаш ду предприяте укх кердача шера а. Укхаза 90 эзар гаргга фуъ диллад кIоригаш яхийта. Хьалхара кIоригаш хIанзе а хьаьхай. Укхазара хIанзлетьа а управлене боахамашка дIакхьачай геттара дукха кагий кIоригаш. Массехк бутт баьлча хьал а кхийна жужакаши боргIазгаши хургья царех.

Грозненски опорно-хьокхама совхозо 13520 кIориг яйцай, хIаьта ерригаш по эпа лаьрхIараш 19 эзар кIориг я. Цу инкубаторера итт-итт эзар кIориг эцаргья № 3 йолча плодоовощни совхозо, № 2 йолча баьца даарий-шурий совхозо. «Новый быт» яхача колхозо. ХIаьта «Староюртовский» совхозо укх деношка цигара дIахьоргья 20 эзар кIориг.

Эзараш кIоригашка хьожаш эорхI саг ва инкубаторе болх беш. Дийнахь а буc а цахаддаш дежурнеш хуя цига, хIана аьлча массаза а температура, фона тIоадал цхьан боарие лоаттае еза цига, тайп-тайпарча машиний балха режимага хьежа безе.

ЧIоагIа барт тайна, цхьоагIо йолаш коллектив а инкубаторе болх беш яр. Хьаштдолча инкубатa вIаши гIо-новкъостал дара кийча ва коллектива хIара член.

КIоригаш дукхагIа яхийта йиш я инкубатора болхлошка. Масеза а 168 эзарнега кхоачаш фуъ хилла йиш я кIоригаш яхийта. йоах цар. Цхьабакъда, хьатIакхухьа фуаш кхоачамбоалаш ца хиларах из де йиш яц. Нагахьа санна 1-ча Май цIерахча колхозо кIоригаш яхийта 82 эзар фуъ инкубаторе деннадале, цо яьр деш даш дукха котамаш лелаю кхыйола боахамаш. масала, «Староюртовскийн» «Ермоловскийн» совхозаш. Цу боахамаша а управленена чуйоагIача кхыча колхозашеи совхозашеи а укх гаргарча хана кIоригаш яхийта дукхагIа фуаш дIадахьа деза инкубаторе.

Е. МАКСИМЕНКО.

Сурта тIа: кIоригаш яхийта «Рекорд-39» яхача машина чудахка фуаш малагIча хьа тIа да хьожаш йоаь инкубаторни цеха заведующи Н. И. Журавлева. Дикайта-волга хьежжа кIоригаш кьоастаеш йоаь кассир-реализатор Р. Арцуева.

В. Юшевича сурт.

КПСС ЦК Пленума накъа долхаш

ТХА ТОРОНАШ

КПСС ЦК декабрьски Пленумо шерра торонаш хьайийлай юртбоахам дIахо дегIабоалабара. Тха совхоза специалистийн болхлойн декхар да царех кхетамца пайда эцар.

Нохч-ГIалгIайчен дукхача кхыча боахамашка а дараш санна да Наьсарен производственни управлене «Октябра 40 шу» яхача совхозера Iалама-экономически хьалаш.

ДIадувча лаьттан керттера дакъа дIалоацар ялат да. 1963 шера ялаташ тIалоаш 64,7 процент лаьтта дар дерригача хIамаш дIаювча лаьттех.

Эсала ба совхоза хьайбай боахам. 1963 шу чакхдоалаш 3437 бежан, хIаьта царех 1068 детташ дола бежан дар боахаме, 3595 уstaгIа бар.

ХIаьта юртбоахамерча лаьттан 100 гектара лоархIаш 1963 шера яьккхар: шура — 68,8 центнер, тха — 5,5 килограмм. Оахача лаьттай хIара 100 гектара лоархIаш 16 центнерп юртбоахамерча вокх лаьттай 100 гектара лоархIаш 3,4 центнерп дулх дааькхар.

Совхоза малагIча оагIорахьа специализаци е еза хьахьокх боахамера яьнна продукци ехкача хьатIадоагIача ахчо. 1963 шера массе тайпа продукци йохкарах совхозьга хьакхаьча ахча 852,9 эзар сом хилар, цу даькъе лаьттанцара йола продукци йохкарах хьакдаьчар 589,7 эзар сом. ХIаьта цхьайола продукци йохкарах зе мара пайда хилац совхоза. Масала, цхьаццайола продукташ кхеврга дIабаха мах а уж ехкачул тIехьагIа хьаийца ахча а дIалаьрхIача 373,8 эзар сома зе хилар совхоза 1962 шера. Цхьабакъда, 1963 шера шозза кIезигагIа хилар из зе.

Зенаш хилара керттера бахьан да юртбоахама культурай хьувкъам лоха хилар а зооветеринарни бокъонаш яххача тайпара хьайбай боахам ца лелабар а.

Совхоза лаьттан-климатически хьалаш ялаташ кхедара аьттув болаш хиларах цу совхозе дIахо йодача хана а дукхагIа ялаташ кхедича гIойле я.

Совхоза керттера декхар да минеральни удобренеш дукхагIа еттара а технологи тоаяра а чотах юртбоахама культурай хьувкъамаш лакхдер. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийта беза хьайбай продуктивность лакхьяр. хIаьта цунга хьежжа доахан лебадара а. 1964 шу чакхдоалаш хIанз тха долча доахана чотах 3810 бежанга кхоачаш дебадергда доахан, цу даькъе детта доахан — 1230 етт. 1965 шера — 4870 бежанга кхоачаш, цу даькъе детта доахан — 1700 етт. хIаьта 1970 шера совхозера дерригa доахан 7000 бежанга кхоачаш дебаргда. цу даькъе детта доахан — 3000 Iаттага кхоачаш. 2400 жий а болаш 4730 устагIа хургба совхозе укх шера.

ХIанзара совхозера доахан тайп-тайпарча фух да. хIаьта цхьадараш кхьметтел вIалла фу доацаш а да. Совхоза хьалешка продуктивноста хьокхамаш эгтара дикагIа да красностепной а симментальски а фух долча доахана. Цудухьа ший тайпа да дIахо дукхагIа дегIаххувла дезараш. ДукхагIа дебадергда эгтара дукхагIа тха луш дола Грозненски фух дола жа. Белгалдаккха дезаш да цу тайпарча же тIара даьккха тха дика а листа а хилар.

Хьайбай боахам эгтара дикагIа дегIабоалабергболча гIулаххех паI да хьаьнача а дарегIча а доакъарашца доахан Iалашдар. Доаханна кхоачам хиллал доакъараш ца телар а доакъарий единицаши белокаши шортта йоаккха доакъараш ца хилар а бахьан долаш доакъараш сов дукха долх хьайбай продукце единица яккхарга. Укх тIеххьарча шерашка 1 центнер шура яккхарга 2 а кхы совгIа а центнер доакъар дола, хIаьта цу тайпара да хьайбай продукце кхыдола тайпаш дахара гIулакх а.

Совхоза хьалашка силос яккхара эгтара пайданагIа йола культура хьажкIаш я. Уж кхеяра технологи нийса вIаштIехьъяьккхачул тIехьагIа хIара гектара тIара 8 эзар а кхы совгIа а доакъарий единица яккха йиш я. ГIулакх цу тайпара вIаштIехьдаьккхача 1 центнер доакъарий единица кхеврга дIагIоргбац 0,5 сага-сахьатал дукхагIа къахьегами 1 сомали 50 кепигали дукхагIа махи. Цудухьа хьажкIех мара ца яккха лаьрхIад силос, хIаьта цу гIулакха уж дIаювргьи 1200—1300 гектара тIа. Цигга теркалле дезаш да хьажкIа силоса доакъара единицай центнерца 50 а кхы дукхагIа а грамм дегIах латаш йола протеин тоъаш ца хилар. Силосаца тоъаш йоаца протеин Iоае еза хьажкIаши бобови культураши цхьана дIаера а силоса доакъарий 1 единицаца лоархIам 100 грамм мочевина еттара а чотах.

Доккха дика хIама да дебаде лаьрхIа доахан дIадувча лаьттай структура тоаяра доакъараш тIадола лаьтташ 1963 шерарчул кхы шер ца деш доакъарий культурай хьувкъам лакхбара чотах чIоагIача доакъарий базаца Iалашдергдолаш хилар.

Совхоза хьайбай фермашка механизаци ца хиларо новкъарле ю хьайбай продукци дукхагIа яккхаран из яккхарга дIабода мах лохбаран. Хьайбай продукци яккхарга дIабодача маьхах дикка доккха дакъа лоац къахьегамга дIабодача маьхо. Къахьегамах луш бола мах дукхагIча даькъе цул оасарденга хьежжа хул, хIаьта къахьегама оасарле лакхлулга фермашка а доакъараш кийчдеча а чакхдоахача халача балхашта механизаци электрификаци ерах тийше да.

1965 шу хьатIаккхачалехьа совхозе йизза комплексни механизаци е лерхI ца бола ялаташ, силоса лаьрхIа хьажкIаш, 400 гектара тIа шекара свекла лелаяран чуэцарен балхашта. 1965 шера механизаци е лерхI дерригача хьайбашта тIадоагIача хиша, 1700 Iаттах 1000 етт механически беттаргба, механизмашца доакъарга шурий-товари фермашкара яхо. 1970 шерага кхачалехьа бокъонца комплексни механизаци яь даргда керттера юртбоахама культураш кхееш ду балхаш, механизаци электрификаци яь яргья хьайбай боахамера керттера балха процессаш.

Механизаци юкъейоалаеш хиларах гIойденагIа хургда детташ дола дерригa доахан дахаш дола Iаьсийн 2-ча отделене а оиладаьнна Iаьсий 1-чен III-чен отделенешка а вIашагIтехача.

Совхозера доахан дIадийкха лоаттадеш кхоаб. Цхьабакъда, практико хьахьекхад, кортамукъа хийца доахан кхабар аттагIа а пайданагIа а хилар. Хьайбаш дарегIча, хувца ца дезаш сома кIалхьарцар долаш йолча помещенешка доахкаду, кортамукъа хийца доахан лелача бежа-карта латтача гIожача доакъараштен силосан паргIатта тIаххача йиш я цар, дерригача доахана цхьана автопоилка чура мел хий а.

Кортамукъа хийца доахан кхоабача хана кердача тайпара вIаштIехьбоаккх къахьегам. Скотника, доярка, фуражира кулгашца къа а хьегаш хала беш бола болх тайп-тайпарча машиний новкъосталца хьайбаш леладечо-механизаторо бу. Практико хьахьекхад, кортамукъа хийца доахан кхоабаш хилча уж отарашка дукха а дукхагIа чухошаш хилар, хьайбай продукци яккхарга дIабода мах 35 а кхы дукхагIа а процент лохлуш хилар, яхашка дулларгдола кхо дукхагIа гулде йиш хилар. Из система юкъе иккхара мел эшар совхозе долаш а да, ез оаха юкъе а йоаккхаргья.

Жа леладеча дIахо йодача хана вIашагIйохкаргья жа Iуй хозрасчетни бригадаш.

Къаьстта дукхагIа теркам тIабахийта беза хьайбай боахаме юкъерча звеноx бола специалисташ оттабара. ДукхагIча хана цу гIулакхаш тIара бараш образовани йоацаш бола нах ба, цудухьа кегаеле учет а хул производстве тIаьложам а хилац.

Шоай чурча кхоачамех пайда эцара, «Октябра 40 шу» яхача совхоза къахьегамхоша лаьрхIад юртбоахама продукци шерагара шерага дукхагIа яха.

Юртбоахама продукци 1963 шерарчул дукхагIа йоаккхаргья 1964 шерре а; ялат — 1520 тонн, шекара свекла — 3992 тонн, гекараш — 527 тонн, силос — 8870 тонн, шура— 380 тонн, тха — 1,9 центнер.

Кхоачамий лоархIам а беш оттаьча планаю хьахьокх валови продукци совхозе 1965 шера 3,5-ззей 1970 шера 4,5-ззей 1960 шерарчул дукхагIа йоахаргйолаш хилар. Цунга хьежжа дукхагIа хургда продукци йохкарах хьатIадоагIа ахча а.

ЧIоагIа лакхлургья къахьегама оасарле а. Къахьегама оасарле 1960 шерарчул лакхагIа хургья 1965 шера 3-ззей 1970 шера 4-ззей.

Юртбоахама продукци дукхагIа яккхарйа цхьана декхар оттадир продукци яккхарга дIабода мах лохбе аьнна.

«Октябра 40 шу» яхача совхоза кхашкарчен фермашкарчен къахьегамхоша дола хIама дерга ше ца хулийташ 1964 шу чакхдаккхара, хIаьта дIахо йодача хана чурча кхоачамех бизза пайда эцаро йиш хулийтаргья совхолак боккха а рентабельни а боахам [illegible]

М. ЭЖИЕВ, «Октябра 40 шу» яхача совхоза вокхагIа вола экономист.

Партийно-пачхаьлкхен тIахьожама комитете

АГРОХИМЕ ДЕШАР — ЛАКХАЧА БОАРАМГА

Гарттарча хана юрта боахам шорттача минеральни удобренешца, ядохимикаташца, гербицидашца Iалашбара дола хоадхамера декхар промышленноста хьалхашка оттадаьд 1963-ча шера хиначa КПСС ЦК декабрьски Пленумо. Уж лерттIа дIаоттаьь лоаттаяр, царех боагтIача тайпара пайда эцар халкъа боахама лоархIамегIара гIулакх хулаш латт. Минеральни удобренешта доагIача бесса доал дар — оахама хIара гектара тIара чувоа ялат дукхагIа хилийтар, боахам дукхагIа пайда луш хилийтара эшар да. Цудухьа, агрохимически дешар юртбоахама къахьегамхоша Iомаделга керттерчарех цхьа декхар да.

Агрохими Iомаелга дикагIа вIаштIехьдаьккхад нов. Маликов директора нов. Черныш керттера агроном волча № 3 йолча баьца даарий совхозе. 139 сахьата дешаргдолаш оттаьча программах совхоза болхлошца хан-ханнахьа занятеш ю цу боахаме. Занитешка хьех культураш лоракра станце специалисташа, баьца даарий совхоза агрономаша, производстве хьалха латтараша.

Дешара эшаш йола гойтара пособеш а, минеральни удобренеш ладувгIарашка дIа а хьувкъаш ю занитеш. Уж дIатохарах дукхагIа пайда эцара. хIара кхееча культурана мел, малагIча хана удобренеш тоха еза дика кхетадергдолча тайпара дува.

Тохкам беча хана гучадаьнад, дукхача производственни управленей, совхозий, колхозий кулгалхоша колхозаштен совхозий болхлоштен агрохимически дешар хьеха шоай торонаш йоллашехьа, из болх лаккехьарча органазацешкара хоадамболла указанеш яц, яхаш хIама ца деш батIар.

Масала, кхоачамхилла квалифицированна Iилман болхлойн дика кийчъаь агрохимически лаборатори йоллашехьа а из дешар хIанззалца дIадоладаьдац юрта боахама республикански опытни станце, из бахьан долаш теоретически дешара эгтара лоархIамегIа йола Iаьа ха тулайташ а латт.

Юкъерча звеношца занитеш дIайоладелга бехказа йоацаш тIехьадалийтад Предгорненски опытно - производственни боахамо, хIаьта укх бетта 11-ча дийнахьа мара Iилман болхлошца занитеш дIа ца йолаьча республикански опытни станце.

Агрохимически дешар лерттIа дIа ца доладара уж тайпа факташ йолаш моттигаш я Наьсарен производственни управлене «Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача совхозашка. Сунженски производственни управлене колхозашка.

Укх деношка шиъ заседане из дош дийца а дийца колхозхошта, совхозий болхлошта агрохимически дешар хьехара торонаш йоллашехьа а лакхехьарча органаша указанеш яларга хьежаш из болх шерра дIа ца болабеча дукхача боахамий кулгалхой нийса йоаца практика харцахьа лаьрхIар КПСС обкомен Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен партийно-пачхаьлкхен тIахьожама комитето. ХIаьта специалисташ, Iилма болхлой, юрта боахама опытни станце болхлой, иштта агрохимически лаборатора болхлой хьехама балха юкъе а оаш Iана я дIа а ца йохийташ колхозаштен совхозий болхлоштен агрохимически кхетам балар дIадоладелга юртбоахама республикански станце кулгалхо волча нов. Попенкогара, Предгорненски опытно-производственни боахама директор нов. Харламовгара, колхозийн совхозийн производственни управленей начальникашкара хьа а дийхар комитето.

Я. ЛИТВИНОВ, КПСС обкомен Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен партийно-пачхаьлкхен тIахьожама комитета инспек[illegible].

ХИШ ДЕХКА ЛАЬТТАШ — ВАЙ ГАНЗ

ХIанз хургйолча КПСС ЦК Пленума накъа болхаш тха производственни управлене колхозийи совхозийн къахьегамхоша чура торонаш лех хий дулла лаьтта дукхагIа хилийтара. Хий дехка лаьтта дукхагIа хиларах тийша да дIайийна культура дика а массе шера а хьувкъилга. Тха управлене боахамашка дIа-юха ккувла насосни станцеш дукхагIа хилийтаро йиш хулийт магистральни каналашта улув улача лаьтта юча культураштa хий дилла. Иштта дола лаьтташ да «Терский» яхача жа леладеча совхоза, «Россия» яхача а Ленина цIерахча а колхозий. ДаьгIенашка хий дилларо йиш хулийтаргья кхы тIа йола доакъарп дакхха. Оахаш доацача лаьттана хий тIадахийтара наьнъаца цу лаьтташка буц дикагIа тIа а йоалийтаргья, йаьххача хана а латтийтаргья. Из дара хий тIадохийта массехк моттиг ергья. 15—20 сантиметр сома тIоа болаш хий тIадахийта деза цу лаьтта, 3—4 дийнахьа латтарг а долаш. Цул тIехьагIа хий сецаду; иштта тIунденача лаьтта дика тIайоал буц.

Цхьабакъда, керттера теркам тIабахийта беза хIана долаш долча хий дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцара. Шийга йолча хий деттача установкех пайда эцаэзар дIадахача шера «Терский» яхача совхозо. Хий тохара лаьтта ийсделга мела лех укх шера совхозе. Хий декхара эша турбаш ийцаяц. «Терский» яхача совхозен «Россия» яхача колхозен керттерча дакъе лаьтташ тIундергда хий тохара кьаьъаца. Цу боахамий лаьтташ кIаьда да. Хий дуллачул толашагIа хул культураштa цу лаьтта хий техача.

Хий детта установкаш кIоригa хилар бахьан долаш цу боахамашка хий тоха дезаргда дIа-юха ккувлача насосни станцешца. Культурай вигитационни хана минеральни подкорика ца еза, из дича культураш дикагIа хьувкъ. Хий техача, лаьтта удобренеш яхкача гектара тIара хьажкIаш 70—80 центнер, гуракьа дуа кIа 35—40 центнер, шекара свекла 500 центнер йоаккхалургья.

ТIуначa дадача лаьттaшка шекара свекла ерах боккха пайда баргба. ТIоадал тIакхоачача лаьтташка гектара тIара 400 центнер шекара свекла доаккхаргья боахамаша.

Удобренеш яккара шоай мел йолча торонех пайда эцаро укх шера боахамашка йиш хулийтаргья валови лаьрхIа дукхагIа юртбоахама культураш яха а цунна пхьана вай мехка юртбоахама продукци дукхагIа яккхара программа кхоачашъе а.

Н. ЛАРЮШКИН, Наурски хий диллара системы начальник.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПЛЕНУМА МАТЕРИАЛАШ IОМАЕШ

КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхочуш а еш, 1963 — 1964-чу дешара шера политически сеть вIашагIйоллаш пропагандистий кадраш хьахаржаран кружокаш, семинарски группаш дика вIашагIйохкаран йоккха уйла тIаьхьийтар Наьсарен промышленни зона парткомо. ХIаьта укх шерарчу дешара боккха лоархIам болаш а хилар ю гIулакх.

ДуккагIйола кружокаш, семинараш, юххьанцара экономически школаш дешара шу дIадолалуш оттаьчу планех болх беш я. Царех лархIа мегаргйолаш я кIоарга буру деттачу Карабулакски конторан парторганизацера нов. Ильин пропагандист вола юххьанцара экономически школа, цу парторганизаце чуйоагIа нов. Сыромятников пропагандист вола хIанзарча политика школа, нов. Плотников пропагандист вола промышленноста экономика кружок. Моттигера материалаш юкъехухьаш, коллективашта хьалхашка латта декхараш кхоачушдара ладувгIараш тIахьехаш ю царга занятеш. Цудухьа дика да контора коллектива толамаш а.

Дика болх беш я нов. Арсланов пропагандист вола машиналькъа Наьсарен станицерча парторганизаце политически дешар хьеха кружок, нов. Пономарева керте латта № 3 йолча барзкъаш тегача фабрикерча гIалгIай кхалнаха политически дешар хьеха кружок, кхыяраш. Хан-ханнахьа а идейно-теоретически дика кийчъаь я, беррига хIана бац аьнна ладувгIараш тIахулаш, цар массане а йийша материалаш ювцача дакъа лоацаш ю цига занятеш.

Цуна цхьана белгалдаккха деза цхьайолча партийни организацешкарча кружокашка, школашка болх во вIаштIехьбаккхар. Масала, нов. Понкратов пропагандист волча Новосельски хьуна участкерча, нов. Асеув пропагандист волча минеральни хий доаккхача Серноводски заводерча парторганизацешкара промышленноста экономика кружокашка ладувгIараш кIезига хул, цар а йийша материалаш ювцача дизза дакъа лацац, дуккхаза ца хулаш йисай занятеш.

Кхетама балхеи пропагандистий кадраш лертIа кийчъяра гIулакхен боккха лоархIам а беш, пропагандисташна хIара бетта аргIанарча темаех лаьца йола лекцеш ешаш, де дезараш дIахьехаш йола семинараш ю парткомо.

«ТIеххьарча итт шера СССР промышленности юрта боахама дегIабар», «Гаргарча ворхI шера химически промышленность дегIаяра керттера декхараш», «Езв-йоккха промышленность, гIишлош, юрта боахам дегIабарв хими—боккха низ», «Советски наьха материальни хьал тоадалара химически индустри дегIаяра керттера лоархIам», яхача темаех йола КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш Iомаеш я хIанз политически дешара сеть.

Къахьегамхошта кхетам баларе идеологически балха формаех партийно-политически дешар цхьа дакъа а лоархIаш дIахо цахаддаш промышленно - производствени вола предприятешкарча къахьегамхошка хьежилга дегIаяладар, таханарча хано дIадехараш кхоачашдеш кургдолаш дешар дIаоттара юххьанцарча партийни организацешта массаза а новкъостал дар шийкерттера декхар лерхI тха парткомо.

Х. ПЛИЕВ,
Наьсарен промышленно-производствени парткома секретара идеологически балха вола заместитель.

ВАХАРЦА ЮВЗАШ

КПСС ЦК июньски Пленума решенеш кхочуш а еш, укх кердача дешара шера политически дешар дика вIаштIехьдаьккхад Наьсарен производствени управлене «Ингушский» совхоза партийни организаце бюрос. Совхоза партийни организаце вIашагIъеллай 11 кружоки семинарски группен. Дахача шерацa лаьрхIача дуккха дукхагIа ба ладувгIараш.

Политически дешара сеть вIашагIйоллаш къаьстта уйле тIаяхийтар юрта боахама экономика Iомаярен ладувгIараша коммунистически кхетам баларен гIулакхашта. Совхоза механизаторашта кхашка балхаш деча кхыча болхлошта лаьрхIа вIашагIъеллай юххьанцара экономически 3 кружок, юрта боахама конкретни экономика Iомаю цхьа семинарски группа.

СоагIапчарчен Инаркъерчен бархI шерарча школашка болх беш я беррига хьехархой чубоагIаш йола семинарски группаш. Совхоза хьайбай фермашка, инвалидий ЦIегIа, Доласкоярча больнице вIашагIъеллай кхалнаха политически дешар хьеха 3 кружок. 229 кхалсаг я цига дешаш. ХIаьта дахача дешара шера хиннарел 146 саг дукхагIа хул уж.

Хан-ханнахьа занятеш еш, ладувгIараша еша материалаш дика Iомаеш я ий. Котиеви Глотови пропагандисташ болча центральни усадьбера, СоагIапчара семинарски группаш; ий. Аушеви Дзейтови пропагандисташ болча тракторно-полеводчески бригадашкара юххьанцара экономически школаш; ий. Медов, Цечоев, Евлоев пропагандисташ болча шурий-товарни фермашка, кхычахьа.

Шоаш ешача материалашца совхоза болх, школай вахар дика дув пропагандисташа. Царна юкъе ба дукхочa хана дена болх беш хьабоагIараш-та нийсса шоай болх дIабахьа хоаш бола къона пропагандисташ а. Юххьанца болх дIаболабеш къонача пропагандисташка опыт ярашиe цхьана центральни усадьба болх байт совхоза партийни бюрос. Цудухьа, цар балха опыт чехка хьаIомае вIаштIехьдоал къонача пропагандистий.

У. ТЕРЛОЕВ.

БУРУВ ДЕТТАРАШ, ШУГА ХЬЕЖ ХИМИКАШ

КПСС ЦК декабрьски Пленуме тIайийца Iалаьмате боккха лоархIам бола химически индустри дегIайоалаярах йола решенеш кхоачашъяра чехка дегIайоагIача йоккхача химе кхача бола мехкдаьттен гази дукхагIа яккха еза.

Хоьш ма дий, геолого-тохкама балхаш дарах, укх тIеххьарча шерашка гуча а яьха, Шолжен Тийркеп довкъашка меловни тIоанашка дукха мехкдаьтта луш йола моттигаш болх бе йолаенилга.

Цхьабакъда, мехкдаьтта дIахо а тIаккхетилга юхауза хаддаиза план кхоачаш ца еш. тохкам бара буру детташ ду балхаш тIехьадисаро. Цудухьа сихдаь буру теха скважинаш яхара дош хIанз хьалхарча аргIапа отт.

Укх тIеххьарча кхаь шера «Грознефть» яхача объединене буру деттача предприятешна баьча балха тохкам бича гучадоал мехкдаьттан газен скважинаш яхара заданеш кхоачамболаш чаккйоахаш ца хилар.

«Грознефть» яхача объединене конторашка е йоагIа терко яц утяжелителех шоалагIа пайда эцара. Цкъа пайда ийцача утяжелителах шоалагIа пайда эцац 3 процент мара. Из чIоагIа мах бола эзараш тоннаш хула материал дIаккхувс.

ДIадахача шера скважинаш йоахаш буру тохара пачча-хьалкхен план 91,7 процент мара кхоачашъяьяц, хIаьта тохкамбеш буру тохара план 87,2 процент мара яьяц. 17 эзар метр соьгIа йола скважинаш яла декхарийла болаш бисар республика буру деттараш, кхоачашъяьяц къахьегама овсарле дакхьяра план а.

План кхоачаш ца яра керттера бахьан да буру сиха ца тохар. Буру сиха тохара план 81,7 процент мара кхоачашъяьяц. Бетта станоко планах 184,7 метр буру тоха доагIача 136,2 метр мара техадац.

«Грознефть» яхача объединене кулгалхошa (нн. М. Б. Назаретов, В. Б. Назаров) буру чехкагIа тохара технически кулгалдара, буру тохара технологена, скважинашка аварех ца хилийта болх вIаштIехьа ца баккхарах скважинаш сайца ца латтийта тIахьожам лоаттабац.

ДIадахача шера 100 соьгIа авари хилар. Уж дIайоахаш 30 эзар сахьат ха йоае йийзар. Буру тохача бригада бехках хиннай царех 30 процент аварин, уж бахьан долаш 11 эзар метр соьгIа буру ца тохаш дисар. Масала, Хаяи-Керта районе № 21 йолча скважине тормозной система бурильщика нов. Новикова харцахьа гIулакх дар бахьан долаш 3900 метр буру техача чуxaр буру тохаш йола турбаш. Из авари дIа а ца йоаккхаенна, скважина дIакъайлар. Доккха зе хьалар цох.

Буру тохача доккха зе доалаш кIаьма да буру тохаш йола скважина гоамъялар. Из бахьан долаш 5000 метр шоалагIа буру тоха дийзар, 500 эзар сом ахча дIа а доккийташ.

Укхаза боккха бехк бакхха боагIа ГрозНИИ Iалмахоехи «Грознефта» объединене специалистехи — скважинаш гоамлуш хиларца лоаттабеча кьовсама хIанз йолаш йола методаш кIезига пайда болаш а буру дика тохилга Iалаш ца деш а я.

Буру тохача конторай дикагIа йолча бригадай опыто хьахьекхад. «Грознефта» объединене буру тохара гIулакх тоаде, буру тохара балхага дIадолар лохде йоккхий торонаш хиар. Масала, дIадахача бIарччача шера лертIа а беркат доалаш а болх бир буру тохара Карабулакерча контора бригадаша. Балха ханах юккъера лаьрхIача ах ха мара Грознефта объединене пайда нага дIа ца йолача, цу бригадай ханах 80 процент пайданга дIайода. Дика къахьег «Грознефтеразведкерча» мастер нов. Медведев керте латтача бригадо. 1963 шера планах 3200 метр мара тоха ца доагIача 3500 метр техар, буру сиха тохара план дикка тIеххоачъяш а еш.

«Старогрознефта» мехкдаьтта управлене Хаяи-Кертерча № 19 йолча буровой буру тохача мастера нов. Заркисне бригадо бетта цхьан станокана 328 метр буру а техад, балха ханех 74,1 процент пайданга дIа а яьийтай, буру тохара конторе тIолла юкъера лаьрхIача бетта цхьан станокаца 262 метр буру мара тохацар, балха ханех 61,7 процент мара пайданга дIаяхьазар.

Буру тохача балха мах беча хана из бу хьаьха латтача болхлошен тIехьабусарашен метрашца лоархIаш теха буру вIаши нийс а деш. Буру тохача болхлой къахьегама яшта мах беш хилара доккхий хоачамбоацараш доахк.

КПСС ЦК ноябрьски Пленуме ше къамаьл деш новкъоста Н. С. Хрущева аьлар, валовой а доацаш товарни продукце хьахьокх предприяте, боахама болх. ХIаьта мехкдаьтта лохаш бараштa йола товарни продукци я яьхка йистеьнна скважинаш. Цу тIехь гучадоал буру деттача болхлой къахьегамах хьахулашдар.

Буру тохара балха юкъе йолча доккхача хоачамбоацарех лархIе доагIа мехкдаьтта лохаш бараштa «Грознефтъ» объединенен КъилбаседаКавказа совнархозен оагIонгахьера новкъостал эшаш хилар. Буру тохача хулаш йола аварешн дукхаленнин хургйоацаш болх бе боагIа.

КIоарга скважинаш яхаро, уж йоахаш оттача температура Iалаьмате йоккхача давлене дIадех буру тохаш йола бригадаш чIоагIача турбашца, буру тохаш духьалъуттача халонашца къуусa могаргдолча оборудованица, одношарошечни остаща, шлакови цементаца Iалашъелга.

«Грознефта» объединене центральни турбай база хьалъатта хьалхарча аргIанара дош да.

Доккхий а сий дола а декхараш латт Нохч-ГIалгIайчен буру тохача болхлошта хьалхашка семилетка кхлагIча [illegible].

Мехкдаьттех гази йоккхача химе кхача ба, Республика химикаш хьеж мехкдаьтта лехараша из шоашка хьакхачийтарга.

Р. ТУРЛОВ,
КПСС обкома промышленно-транспортни отдела заведующе заместитель.

Грозненски крекинг-заводе комбинированни хьесапе мехкдаьтта чакхдоаккхаргдолаш реконструкци еш а № 3—4 йолча установкана. Реконструкци ячуя тIехьагIа установка къахьегама овсарле 50 процент лакхлургья, хIаьта шера арахеца продукци дуккха дукхагIа а дикагIа а хургья. Установке болх беш хургья КВН-56-150 яха насосаш. Цу насосех установка дог оал оаха, — йоах установка начальника нов. Степанова. —Хьалхашка латта декхараш дизза хоачашдара къахьегаш я тха коллектив. — Хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба операторaш ий. М. Резнов, А. Мулыкин, Н. Морозов, А. Волошин, иштта кхыбараш а.

Цхьоалагlча юкъе болх бе йолалургья установка.

Сурта тIа: операторaш Мулыкин Александрй Резнов Михаилй арматурий задвижкаш тоаеш ба.

И. Плиева сурт.

ГОВЗА КУЛГАШ

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода № 21-1 йолча установке воккхагIа вола оператор В. И. Бакланов цига балха вена итт шу соьгIа ха я. Цу хана болх бе йолалинза яр из установка.

Ше балха ма вентте а беррига ший низ тIабахийта Iомийр цо установка схемен технологически режимаш. Дукха ца товш хьинаре къахьегарца белгалваьлар нов. Бакланов.

Мехкдаьттах хьакъаста лоархIаме продукташ кIезигагIа йоаяра лакхача давленех болх беш я цо кулгалду смена. Цу гIулакхо торо хулийт дукхагIа мотобензин хьакъоастаде. Оператор хиларал соьгIа КИП монтера говзал а дика хов цуна. Нагахьа уж тIахьожама - измерительни приборaш ехача ше тоаю цо уж.

Заводе рационализаторех дикагIа лоархIачарех цаI ва из. ДIадахача шера 5 рационализаторски предложени балха юкъейихьар цо. Цар торо хилийтар паччахьалкхенна ялх эзар сом ахча кхоле. Укх шера цхьы а дикагIа къахьега дош деннад цо.

В. ТЕРНОВ.

Семилетка аьхлагIча шера план хьалха хьалха кхоачашъяра социалистически яхь бегара хьалха дIайолаяьр а Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектив. Цу завода установкай коллективашта юкъе хьалхара моттиг лелаечарех цаI я № 1 — 2 йолча установка коллектив. Технологически режим нийса а лелаеш дайча графикал хьалха кхоачашъю цо ший смена норма. Укх бетта 27 денна план 104 процент кхоачаш а еш плана соьгIа бIаьш тоннаш мехкдаьтта продукци арахийцай установка болхлоша.

СУРТА ТIА: № 1—2 йолча установка начальника заместитель нов. Бадрашвили оператор нов. Бутови шоашта хьалха кийчача смена балхага хьожаш ба.

И. Плиева сурт.

Кога гIирс дукхагIа

КПСС ЦК Пленума сийна къахьегама вахте а этта укх январь бетта хьинаре къахьегаш я кога гIирс бечa фабрика № 7 йолча цеха А. Мурдаева кулгалду коллектив.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо семилетка аьхлагIча шера план хьалха хьалха кхоачашъяра дIайолаяь инициатива дог раьза хинна хьал а лаьца керда декхараш тIаийцар цо: укх шера план 25 декабре кхоачашъе, арахецача кога гIирса дикал 2 процент лакхъе, 15 эзар дециметр тIоарска кхоле.

Цеха коллективо дош деннад 1-ча Майга кхачалехьа коммунистически къахьегама сийлен цIи яккха. Дукха хана деза дIа-юхатела ЦIе байракх лелаеча цехе къаьстта къахьегама дика толамаш доахаш болх беш ба воккхагIа вола цеха мастер А. Шуайпов, закройщик нов. Цадаев, Антоненко, Вилкова, иштта кхыбараш. Укх бетта хIара смена нормаш 115—117 процент кхоачашъеш болх беш я цеха коллектив.

М. ЧАХКИЕВ.

Хими — гIишлош еча

Боккха гIо боаккхаш дегIайоагIа вай мехка химически промышленность. Из иштта дегIайоалаелга нийса а чIоагIа эшаш а да.

Парте XXII-ча съезде тIайийцача Программа тIа аьннад: «...Металл, дахча, кхыйола материалаш тIа-тIа дукхагIа хувцаргья дарегIа, практике толашагIа, ейгагIа йолча синтетически материалашца».

Грозненски химически заводе хьаю фенол формальдегидаца еш чакхъяьккхача гIишлошъярга дIайода чIоагIа дика фенопласт яха пластмасса хургья. Масала, доалабаьча формальдегидни кIуваца адаь фоттан хьекха дахка дахчан шолхаш е херх хьекха яьха опилкаш тоIайнча хьахул Iалаьмате дика столярни материалаш. Уж тайпа материалаш гIишлошъяра юкъейоалаяро йиш хулийтаргья хIара шера миллион кубометр гаргга херх хьекха материалаш кхое.

Феноле, формальдегиден, кхьга хьаесен дарда тIа хьаю стеклотекстолит яха материал. Из чIоагIа дарегIа да. Цунах хIанз хьаю истолаш, цIенощта юкъера пенаш, автомобилий кузоваш, кемай корпусаш, кхыйола хIамаш.

Формальдегидни кIув чубуйташ къаьхта листех хьаю гелитинакс. Из дика электроизоляционни материал я.

Аминопластан яха ше къаьстта йола пластмассай группа хьаяра эш формальдегиди карбамиди. Уж ейга, чакх са доагIа, чIоагIа продукташ я. Iалаьмате дика басар хул царна, царех фуннагIа хIама атта хьаюлу, царех яь хIамаш хоза нъегаша хул. Аминопластех хьаю пхьегIаш, ийнаш тохача а пенийн тIехе шаьрьеча а йоахийта Iоакъий, царех даь ийн пенаши къаьстта хоза, басар хьакха ца дезаш, хих кхера ца везаш, атта цIенде йиш йолаш, ханехьа дIа талхаш хул.

ГIишлошта эша материалаш хьаеча чIоагIа эшаш я дакха молекулярни пластически массаш: полиэтилен, полипропилен, поливинилхлорид. Уж ерригаш а хьаш мехкдаьтта газах. Чоалхане йола химически операцеш еш, хьалхагIа хьакъоастаю этилени пропилени. ТIаккха катализатор юкъе а этте, йаьха молекулярни оасаш хьехул царех. Цу тайпара хьахула лакха молекулярни полимераш поливинилхлорид, полиэтилен, кхы а лакхагIа молекулаш йола полипропилен чIоагIа ейга, тIоададаз, бохкаяларах, кислотани щелочаши тоахаярах ца кхераш, атта а дика а хIама хьакхлуш, дика изоляторaш хулаш материалаш я. Царех хьаю цIагIа, юрта боахаме, гIишлош еча эша хIамаш. Полиэтиленах яь турбаш дикка дарегIа я металлах яьрел. 1000 квадратни метр хулача цIенощка дIа йолхача аьшпаш [illegible] турбашка 315 сом мах бода, хIаьта полиэтиленах яьча иштталча турбашка 149 сом мара доххац. Iаьржачен бос болчен металлех яьчул шозза дарегIа я царех яь санитарно-технически оборудовани. Полиэтиленах, полипропиленах, стеклопластиках яьча турбаша яхаш 50 шу соьгIа ха йоаккх. Шийх дIатохача хIамагта хьежжа чIоагIа а ниаьда а хул поливинилхлорид. Цунах хьабу тIоайля чу ца йоалийта мерд, электроизолице листаш, шлангаш, цIагIа эша тайп-тайпара хIамаш, дика линолеум. Ийнашта из линолеум дIаяхийтаро Iалаьмате дукха ха кхое йиш хулийтаргья. Линолеумах даь ий паркетех даьчул шозза дарегIа да. ХIаьта цунах ий деш арахлеж дечул 5 — 6-зза кIезигагIа къахьегам дIабода, паркетех ий тохача дIайдачул 10—12-зза кIезигагIа ха йода.

Вай ийцарел кIезигагIа доархIам болаш дац органически кизга а. Из чIоагIа чакх са доагIаш, ультрафеолетови зIанараш дика чакхъовлийташ, дика а атта а хIама хьахулаш да, даьтташ, бензин кхетарах ца талхаш, атта Iург доаккхалуш да. Уж хIамаш цох дахкар баьхьан долаш органически кизга дукха дIалода гIишлош еча.

Тайп-тайпарча органически спиртехи кислотехи хьаю полиэфирни материалаш. ХIана органически аьгах аIув а беттаж хьаду цIенош. Цунах даь пенаш дитташ дIа а дайгагIа а хул, цIенош дарегIа а чехкагIа а хьаду. Синтетически аIуваш юкъедоаладеш хьаю хIамаш бахьан царга дIадодар 120 миллион сом мах болаш кхоле йиш хургья е семилетка йистейоалаш. ГIишлош еча эша конструктивни хIамаш, листах йола материалаш стеклопластикех хьаяр Iалаьмате чIоагIа лоархIам болаш да. Экономисташа яхачох, гIишлош еча дIайохийтача пластмасса цхьан тоннах яьча хIамаша 600 сом ахчен 130 сага балха дий кхоле йиш хулийтаргья. Синтетически басар хьекха пенаш кIир техачул хозагIа, ца талхара дукхагIа латташ, кIезигагIа хул. Керда, хиймульсеи синтетически басараш гаьнна дикагIа да. ЛаьрхIача гучадаьннад, кIирхаца тоабаьча пенал цу басарашца тоабаь пен цхьа квадратни метр дерхIаш 80 кепиг дарегIа хулга.

Укх тIеххьарча хана Iилмахошта-химикашта карагIаьннад кизга а долаш йолча ситаллашта кристаллизаци яра процессаш шоашта эшача новкъадестие. Нийса кристаллизаци яь кизга дукха дика хIамаш доахке материал я.

Металлаш доахача хьайоалача шлакех гIишлошъяра эша дика материалаш а йиш хилар гучадьннад нийса кристаллизаци яра наькъаца. Иштта яьча материалех ситаллаш оал. Ситаллаша йоккха моттиг дIалоацаргья гIишлош хьаъеча. Царех хьаергья цIеной арахьарча оагIорахьара вхкаю панелаш, цIеной чура йовнъаш, цIагIа чура пенаш тоаду а ийнаш теха а Iоакъаш, кхыяраш а. Ситалл дIайола архитектурни оаттхалаш еча а. Цунах яь оаттхалаш чIоагIа, хоза, дарегIа я. Кхеттача хана цар вай цIеной хоалеча дIайохийта бетон, асфальт хувцаргья. Синтетически материалаш гIишлош еча шерра юкъейоалаяро Iалаьмате боккха пайда лургба вай Даьхен йаькъа боахама. ЛаьрхIача гучадаьннад, гIишлош еча полимерни материалаш дIаяхийтаро царга дIабола мах 20 процента къахьегам 25 процента лохбергхилар. ГIишлош еча дукха дIайолха цемент, кирпиши санна йола материалаш хьаеча боагабу аIор газаца хувцарца уж хIамаш хьаярга дIабода къахьегам кIезигбе йиш хулийтаргья хиле.

Укх статья тIа со йийца вараей гIишлош еча хIайолха еррига химически продукташ. Уж дукха я. Аз йийцараш царех эггара дукхагIа яьржараш я.

Ф. МУСТАФИН,
Къилбаседа совнархоза химически мехкдаьтта чакхдоахачен промышленноста управлене керттера инженер.

25 ден план—103 процент

КПСС ЦК Пленума сийленца накъа яхара яхье яьнна къахьегаш я Грозненски нефтемаслозавода установкай коллективаш. Царна юкъера хьалхара моттиг яьккхачарех цаI я Летковская Таисияс кулгалду № 18 йолча установка коллектив.

Укх шера план хацал хьалха кхоачашъяра къахьегама дика толамаш доахаш ба установка болхлой. Установка болхлоша дош деннад январь бетта план 103 процент кхоачаш а еш планах лаьрхIачул соьгIа 0,2 процент мотобензин хьакъоастаде доеш дола машиндаьтта планахчул соьгIа цхьа процент кIезигде. Цул соьгIа цар лерхI планал соьгIа хийн мехкдаьтта продукташи 0,5 процент, доагори электроэнергии цхьа процент кхое. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна эзар сом пайда бергба. Уж хьалхашка латта декхараш толамца кхоачаш а деш январь бетта 25 ден план 103,8 процент кхоачашъяьй. Планал соьгIа арахийца продукци бIаьш тоннаш я. Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика болх барца белгалваьнна ва воккхагIа вола оператор нов. Бондарь, оператор нов. Изварина, слесарь Марченко, оператора гIонча нов. Олейникова, иштта кхыбараш а.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ИШТТА ЯЬККХАР ХЬАЛХЛЕ

Грозненски крекинг - завода цехийн установкайн коллективашта юкъе дукха хана деза хьалхле лелаеш ба нов. Бурлакова кулгалдеча № 5 йолча установкера технологаш. ДIадахача шера сейрда продукташ арахецара план 12 октябре кхоачеш а еш, шерах юкейисача хана планал соьгIа эзараш тоннаш арахийцар цар. Кхоьй 452 эзар киловатт электроэнерги, итташ эзараш тоннаш пар, хий, доагор, катализаторaш. ХIаьта уж темпаш лох ца йолийташ къахьег установка коллективо укх кердаче шера а.

— Дукхача хана деза завода коллективашта юкъе хьалха латташ хьадахка миштa вIаштIехьдоал шун, аьнна шийга даьча хаттара жоп луш нов. Бурлакова аьлар.

— 1957-ча шера коммунистически къахьегама цIи яккхара шерра социалистически яхь яьржар тха заводе. Дика къахьегарах луш ящар из сий дола цIи. Къахьегаме, цIагIа, юкъарча балха тIа шийгара масалаш гойташ хила везар коллектива хIара член. Дукха гIулакхаш дар тха юххьанца дIадолеяде дезаш хиннараш. Установке цхьа саг висанзар институте, техникуме, сайрийнарча школе е экономически курсашка деша ца воадаш. Слесарен прибористен шин говзал Iомае йийзар операторий. Массадолча хьокхамех производства план тIеххоачашъярца завода коллективашта юкъе хьалха латташ дIадахар тха вахаре цхьа шу.

КарагIдаьначох кхоачам ца хулаш бола технологаш кхы а даццхарча рубежашка кхувла болабелар. Таханарча денга бархIазза хьалхара а шолласIара а моттиг яьккхай установка коллективо Ерригсоюзни социалистически яхье, коммунистически къахьегама цIи елар коллективана.

Бакъда, тIехьагIо коллектива цхьан-шин саго халонех бIукъожабеш ха-м ера тхона. Царца дикка кхетама болх бе бийзар технологий. Масала, цхьа смена грузчик балха ца воагIаш висача машинисталла болх беш волча нов. Мороза мехкдаьттах юхейиса отходаш вордиигашна хIаараикъа бригадо шийна тIадиллa гIулакх кхоачаш а ца деш Iийнавар. Из дош коллективе собрани а и хувца оттадир оаха. Со грузчик вац, аьлар нов. Мороза собране а. Заводе хьалхара моттиг яккхарах тхоашта хьожадаьча ахчан соьгIаьта юкъе ца хьош витар оаха из.

Партийни группа, профсоюзни организаце, иштта установка еррига коллектива дукха кхетама болх бе бийзар нов. Морозана. ХIаьта коммунистически къахьегама цIерахча коллективе уж гIулакхаш леладе йиш йоацилга яхета а дир цо. ТIехдика къахьегарал соьгIа шийна тIадилла юкъара гIулакх а цу хана деза тIехшаме кхоачашдеш хьаьоагIа машинист нов. Мороз.

Февраль бетта хургйолча КПСС ЦК Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаь укх кердача шера январь бетта кхы а дикагIа къахьег цу установкерча технологаша. ДIадахача 20 дийнахьа планал соьгIа ши эшелон сейрда продукци арахийцай цар. Пленум хьаеллачa денга кхы тIа а ши эшелон гаргга продукци планал соьгIа арахёца дош деннад боккхагIа болча операторий ий. Удалова, Павловске, Клепова бригадаша.

М. ТУМГАЕВ.

Іилмерен техникерен кердадараш

ДАЬТТАШТА МЕТТЕЛ — ТУХАШ

Техника шиъ геттара чІоагІача сухалашцен вазашцен укх тІехьарча шерашка чІоагІа дегІадахар цу тайппара дуваленна да геттара лаккхача температурашца а. Дукхача установкай балха режим Цельсе 600—800 градусага дІакховчаш хул. Цу морча хьалашка кхыча тайпара хила езаш я материалаш, къаьстта а хьекха материалаш.

Укх тІеххьарча ханнашка керттера уйла тІаяхийтай графитах, Іеттадаьча металлех доаха чІоагІа даьтташ пленкаши лахара а таккара а. Уж балха дика хиннад Цельсе 400 градусага кхаччалца ЙІовхал йолча хана, цхьабакъда, пайдана хиннадац уж температура кхы лаккхагІа хилча.

ТІаккха цу гІулакха бола аьттув лехар мехкдаьттен газаши чаьхъякхара дешашта йолча Эррисоюзни Іилма-тохкама институте. Лакха температура, лаьрхІар Іилмахоша, моссагІа йолчара дІоттагІа е йиш я аьнна. Нагахьа санна массазара дараш санна долча хьекхача даьтташа шоай дикал йІовхалах йоайойя хьекха вІалла пайдана йоацача цхьайолча веществаех температура лакха йолча хьалашка шиъ тайпара «даьтта» хулалургдацар-хьогІ? Уж тайпа веществаш мукъагІ йолаш хиннай — уж да органически доаца тухаш, бакъдар аьлча юкъ-юкъера дараш мара, дерригаш а дац, хІана аьлча иззамо шиъ тайпара долча хьекхача даьттагара хьадехараш дукхагІа а чІоагІагІа а да. Иштта лакха температура а йолаш доаладаь тухаш химически Іоткъама лаькъе чІоагІа зенне хила тарлу, хІаьта цкъаза, лорае езаш йола оатхал даьтто «яа» а тарлу.

Цул совгІа, тухо гонахьара тІоадал чуувзаргйоша гІулакх де леза, хІана аьлча цо даьтта дикал лох а ю, пайдана доацаш даьтта дукхагІа хьекха дезача а кхоачаву. Хоаш да, температураш лакха йолча хана универсальни даьтта лакха йиш ца хилар а из иле а кхы иле а йолча материалах цун ашарга хьежжа пайда эца безаш хилар а.

Массе оагІорахьара тохкамбир иттакешта лоархІам болаш йолча соединенешта. Юххера а, аьттув баьлар белгаладеча балха режимашта, тухаш доала а деш, лакха температураш лоалургйола хьекха даьтташ хьахаржа. Уж дукха а тІех да хІанзалца пайда эцаш хиннача минеральни даьттаел. Кхачача даьтташа вІашагІхьекхалуш йолча моттигашта ЙІовхал гаьна а йоаких, вІашагІхьекхалуча моттигашта дами керд-керда даьтта тІелаттилга Іалаш а ду. Керда «тухий» даьтта пайда эца долалуш да.

(АПН).

КЕРДА ЦЕМЕНТ

Цементни промышленноста Институтаца цхьана къахьегарца шиъ тайпара сиха чІоагІлуш йола цемент кийчъе вІаштІехьдаьлар Здолбуновски цементно-шиферни комбината коллективна. Цемента мархала юкъе я гІум, хІаьта иштта хьеІеттадаь алюмини, аьшк, кальци, магни доалла минералаш а. Цу эрриганех а клинкер оалаш йола хІама хьахул, тІехкха из шоай тайпарча пишкашка йотт.

Цемента дикал-вол клинкер хулаш йолча минералий довкъош нийса юкъедахийтарах тайша хургьа дукхача хьале. Из сорт кийчдаьд мархал беш йола хІамаш а обработка яра технологи а нийса харжа аьттув баларах. ХІанз из промышленни производстве хьаелга вІаштІехьдоаккхаш я комбинат. Къаьстта сиха чІоагІлуш йола цемент оал цунах, дІатеха шовзткъа минут йоаллашехьа а из лоацаяла йолалундаь, хІаьта цо дукхха ха кхою. Масала, нагахьа санна лардаш тоӕе езаш хилча, шоллегІа ди-бийса делалехьа дІейолаялийта йиш я оборудовани. Латтанза ца йовлаш сапа латта езаш йола ха кхозза дІаяза кІезиглу. Технологи атача яьккха хилар бахьан долаш кердача цементо йиш хулийт эргІерча хьалашка геттара чІоагІа аьшкабетонни конструкцеш хьаелга вІаштІехьдаккха.

Шийла хьалхагІа дІаяхарашца нийсйича кердача цементо дикка йоккха экономи лу. ГІожача бетона хІара кубически метрга дІайоала цемент 100 килограмм совгІа кІезиглу. Аьшкабетонни хІамаш дикка дІагагІа хургья.

Массе тайпа гІишлош хьальеча шерра пайда эцаш хургья керда цемент.

(АПН).

БОЛАТ САННА ЧІОАГІА ХЬОАСА

Геттара чІоагІа из болча штангиста ш т а мара могаргдац бІаь ткъаьи итт килограмм еза штанга хьалкхаба. Иззал мукъ ла низ кхаьчар цхьа квадратни миллиметр мара сомал доацача дитткъаче таьй цІоелга. Таь дІоахал бІаь километр хІана дац аьнна да. Керда чІоагІен шаьрен полимеф хьаьса хьисапе хьаьй массазара дер санна долча поливиниловни спиртах.

Органически молекулерча водородни бувзамех полимера «вахара атомаш» оал. Уж дукхагІа ма хуя молекулярни цхьаьрах кхаьтагІа хул.

Киров Сергея цІерахча Ленинградски текстильни айгачеп промышленноста институте Іилмахошта кораьй поливинилах яьккхача полимера синтези обработкех еш йола оптимальни термопластически режим. Термовытяжко профессора Мос Александра а цунарча болхлошта а торо елар Іалашма те дукха водородни бувзамаш а долаш физически чІоагІен бокъонца нийсъяь вІаштІехьъяьккхан микромолекула структура йолаш а бола хьоаса хьаба.

ЧІоагІен шаьрен хиларал совнагІа кхы а шин дикал йоалла хьаьсах — ЙІовхал а тІоадал а лар: кІеяж йоахача хи чу уллаш пхи сахьат совгІа ха йоаккхалургьа цуга.

— Кердача чІоагІен шаьрен йолча полимерах, — аьлар института проектора Виктор Андросова АПН корреспондентага, — пайда эцаргба массе тайпарча Іилман техникан доакъошка, халкъа боахама. Из гІоргья аьшкабетонни пластмассови конструкцешкарча арматурана меттел, цувах кийчъю шахташкарен рудникашкарен транспортерни оасаш (кордови хьамча оасо транспортер каст-каста кегъю), Кердача хьоасах дааь кемаш тІара мушаш къаьстта чІоагІа хиларца белгалдоалаш хургда.

ХІанз тІехчІоагІача синтетически хьаьса технологи кийчъеш а ахпромышленни установка тІа цунна тохкам беш я ба института болхлой.

(АПН).

Къилбаседа-ХІирий АССР. Республика художественни самодеятельноста кхы цхьаькха коллективана а халкъа театр яха цІи еннай. Из сий дола цІи еннар Хумалат яхача юртарча культура ЦІея театральни коллектив я.

Цу коллектива кулгалхо ва республика искусствий заслуженни деятель Арсен Дзахотович Макеев.

ХІанз дукха ха йоаццаш юртарча наха бІаргайра цІи хеза волча хІирий драматурга А. Н. Тоцаева «Женихи» яхача пьесах халкъа театро оттаяь хьалхара постановка.

Сурта тІа: халкъа театра керттера режиссер А. Д. Макеев самодеятельни артистий труппаца.

О. Галушко сурт.
ТАСС фотохроника.

СИЙРДА НИКЪ

ПОЭТ С. И. ОЗИЕВ ВАЬ 60 ШУ
ТВОРЧЕСКИ БОЛХ БУ 40 ШУ ДИЗАРГА

ЗУНГАТА мукъ биллал ираз доацаш, бийса санна баьде дар хьалха лаччахьа хаара гІалгІай къамая вахар. Сийлахь-воккхача В. И. Ленинга хьалхье а йолаш Октябрьски социалистически революци хилар Эрсий мехка. Поэта маьхкара, «революце тата даьлг , лезар массе миІнига, цунна халкъаш сомадаьлар, шоаш дол-долча моттиге...»

Октябрьски революцех даьннача дукхханех лоархІамера цхьа беркат да хьалха вІалла йоазув ца хиннача, баьде даьхкача къамашка шоай наьна меттала йоазув, гоазаме а Іилман а литература кхачар, социалистически общества хьашташ кхоачашдеш дола шоай литературни метташ хьакхолла цу къамашка торо хилар.

Ваьча хана денз 60 шу гоазаме йоазош де волаенна 40 шу дуза ди вай общественноста белгалдоаккхаш волча гІалгІай поэтах Озиев ИсмаІалий Салманах къоастабаь буца йиш йолаш бац гІалгІай литература дегІадорен хьалъоттарен никъ.

ГІораьнна волча Іилмахочо коммуниста Мальсагов Кураза Зоврбика латински ларде оттадаь алфавит тІа а йица, 1923-ча шера 1-ча мае араьйлар «Сердало» газета эттара хьалхара номер. Дерригача халкъа а санна, хургволча поэта цунах хинна боккха кхаъ дика хьахьокх цун «Зоврбикага» яхача стихотворене мугІараша:

...Іа кхеллар вай йоазув,
Ленина хьехамца.
Из кхоллаш къахьийтар
Хьинарца, безамца.
ДІаьржар сердалон
ЗІанараш мехка,
Халкъ гІеттар гІовдаьнна
Дешара чекха...

1923-ча шера 17-ча июне «Сердало» газета 4-ча номер тІа араьдаьлар «Берригача боккхийча а кагийча а гІалгІашка» аьнна керте а латташ, наьна меттала йоазув Іомадара уж тІахьехьаш Озиев Салмана шиъ цІерах даь кхайкарал.

ГІалгІай меттала йоазув араьдаьлачча хьалхарча деношка денз гоазаме йоазош де хьежар хургвола поэт. Бера хана денз халкъа вахар дика довзаш, наха юкъе лелача гІулакхашта а Іаламца хулача хІамашта а меттакха бІарг тІаотташ, шийна мел дайнар дац ца долийташ дагалоаттаде низ кхоачаш хилар дика поэт хилара чІоагІа наьна даьлар Салмана.

1924-ча шера гІалгІай метта зтара хьалхара «Урдуни Тамарен» яхе поэма язйир Озиев Салмана. ХІанз а тІехь шиъ художественни а общественни а лоархІам бовиза, школашта арадоахача хрестоматешта юкъекхухьаш я из поэма. Цунгара дІайолаелар поэта литературни балхе юхь.

Шоай меттала йоазув а доацаш, халбата боахкаш санна, баьде баьхкача гІалгІашта Советий Іаьдало сийрда никъ хьабийлача хана геттара доаккхача моІане дар кхал а маІа а беррига гІалгІай дешара тІаберзабелга. Дынаца дуваленнача тІехьадисача гІулакхаша цу иразерча ноекъа цхьаццa дуьхьаленна эргІхилар кІоаргга кхета а деш, сердалонна, дешара гІалгІай тІахьехаш дар Озиев Салмана «Берригача боккхийча а кагийча а гІалгІашка» даь кхайкарал а юкъъаьшара дуй гоазаме йоазош а (1924-ча шера язъяь «ГІалгІай къамий дешарий» яха стихотворени а цул тІехьагІа язъяь «ХІанз кьаькъал боазонал котдоалаш доагІа», «ГІатта, дешо гІо», «Сомавала, ахархо!» «Пионер» яхараш а),

Жа цІантий, кинижка
хьоакараляно,
Йа гаро бе и дялле, боадонна
къоаса!
Жа, дешарцар доттагІал дІа
ма хеза,
Цу дешара лайси чекхагІа
кхоаса!..

ГІалгІай гоазамерча литературе йоккха моттиг дІалоацаш, вай мехкарча культурни революце дувзаденнача балхаш тІа шийгара доккха беркат доалаш хьаьаогІа укх шовзткъа шера поэт, хьехархо, переводчик Озиев ИсмаІалий Салман.

С. И. Озиев ваьв Наьсарен районерча Дошлакъий-Юрта 1904-ча шера 1-ча феврале. ЗІамига воллаше а да-нана доацаш а виса, цІен довл шийна тІадисар Салмана. 1923-ча шера Наьсарен-Бурона кхаь бетта лаьрхІа духхьашха хьайийлача кьехархой курсашка деша а веха, цигара дийша а ваьнна, чІоагІа безам тІа а баха цьа меттала йоазув Іомалара тІаьнйрзар. Цул тІехьагІа, 1924-ча шера БуротІа хьайийлача ГІалгІай хьехархой техникуме деша а хайна, 1931-ча шера из чакхъьяьхкар ИсмаІалий Салмана.

Башха-дика хьехархой коллектив яр цу хана техникуме вІашагІкхийтта хиннар. Кхычарна а санна, хулаш воагІача поэта С. Озиева доккха беркат даьлар техникуме гІалгІай мотт хьехаш хиннача Беков ДордагІа Темботахи, эрсий мотти литературен хьехаш хиннача Абрамова Викториян

Константиновнехьа, иштта кхьчарехи. ХІана кхоллаш бола къахьегам дукха безаргболаш, сийлахь-воккхача Ленина, цо кхехьна Коммунистий парте, советски халкъа гІулакха массаза а мутІахьа хургволаш, ираз вахар хьалдир дукха доаттабеча къоастаме хьинаре дакъа ляца, хьалхарча юкъьге латта кийча хургволаш хьалхлевир цу дешара заведене Озиев Салман, хІаьта из шиъ деррагача вахарца, цо деча йоазошца, кхоачашдеча кхыча балхашца цІаккха а цу хьехам тІера ца воалаш хьаьоагІа.

Писатель коммунист Гойгов Сипсой Іаддал-Хьамид председатель а волаш 1924-ча шера вІашагІъеллар ГІалгІай литературни общество. Мальсагов Зоврбик Беков Тембот, Аушев Іаддал-ВоахІап, Озиев Ахьмад, иштта кхыбараш а санна, цу обществана юкъевахар Озиев Салман а. Цига юцер хьахулаш доагІача кердача советски литература произведенеш, Іомайора литература теори, ешар новкъостий произведенеш, белгалдоахар царцара кхоачамбоацараш, балхаш дора халкъа багахбувцам гулбеш.

Бера хана денз эрсий классически а советски а литература дукха дезаденна волча поэто цу дІаьхийча литературана кердагІаьнарех а вай къахьа багахбувцамах а нийса пайда а эцаш тоаю шиъ йоазош дара гоезал.

ДуккагІча даькъе маш:ерча ваха ра ираз дувцаш, рузкъаша хьаьрбаьхача империалисташа загакхоабача тІема дукхьая дорча эгІазал кхайкаш дІаккхача кхьаче замах юкъедисача зуламерча гІулачхий бІеха оагІонаш гучайоахаш, «вайна наькъа къулба хинна латта..., селхан, тахан, кхоана доацаш, халон, оаттон дакъе лоацаш, даим вайна вола Ленин», Коммунистий парти, чуйнна шиъ ираза вахар хьалхеш волла советски турпала саг хестабеш да Озиев Салмана гоазаме йоазош.

Советски мехка болача берригача наха цхьан бартагІа машар кхайкаьбу, йоах поэта, хІана аьлча:

Вахар лохош хІалаа бу вах
Шоайла вІашл тІом баро,
Мукъа боахаш вах цу увех
Дарба ду цхьан машаро...

Шулухьа:

Ага тІарча шиъ малена
Наьас машар хестабу,
Беро, деваш, нанна тІехьа
Хоаха кортнаг лестабу...

ХІанз а тІехьа вайнаха юкъера цІенденна дІадаланза да ширача замах юкъедика теха, вІрча гІулакхаш: пхьенаш лехилга, кхелаш хушаелга, урдош доахилга, дукха ястий кхуалилга, вина дІаллладид ше яха йодаш вола саг веза хьона е везац хьона доацаш, кхалхах низагІа наьре ухийтилга. Цухухьа къаьстта доккха маІан долаш ба, цаькъа ваьнна-ча сага котех хьалегача дарбалания санна, вайна новкъарленаш еш долча цу зуламерча гІулакхашка поэта лоаттабу къовсам. Дийшачоа цІаккха дагара дергдоацача тайпара къьага сурт а оттадеш, поэта шиъ «Урдуни Тамарен» яхача поэма тІа йоах: кхалсаго шиъ дегага хьтта де леза маьрел, цІендаь дІадаха леза кхалсага бокъонаш теІаелга.

Дукха я поэта кхалсага хетаь стихаш. Царех я поэма ала а йиш йола «Лоаман йоІ» яха стихотворени. ДІаяхача хана хиннаре хІамзардаркь вІашаузьал а уттадеш буьц поэта вайхьаьа кхалсаго доккхача Іазапатара иразерча вахарга хьабена никъ.

...Лоаман йоІ, Іа
дакъа доацаш
Яьлар мехка
паргІато.
Яьржар, лоамаш
сийрдадоахаш,
Хьо гІадйита
сердало.
Тхьоара хьона доал
даьдале,
ХІанз Іа вай мехка
ду доал.
Хьалха ираз хьийта
ала,
ХІинц хьо ираз
кхоллаш бола...

Мотт шаьра, дош ира, бІарг сийрда болаш, халкъа вахарца айхха бувзам болаш поэт ва Озиев Салман. Цо шиъ поэмене дуьхь тахнарча гІулакхаш дешарешта гарга, цар дега тІа дувцаш да, хІана аьлча, цо уж массаза а дог-уйла царца долаш дувц.

Сийлахь-воккхача В. И. Ленина хетаь я поэта дикагІа йола поэма а дукха стихаш а. Цун уйлаш массаза а Ильичаца, вай никъ гаьнна хьалха сийрдабоахача баьчча хьелакца я.

Малав Ленин дег чухь воацар,
Дагахь из ца вехалур.
Сийлахь цун цІи бочча йоацар,
Цунна са ца къердалур?

Дика сурт оттадеш, тешавеш, хоадам болаш, йоацача дешашца доккха хІама дагадохийташ да поэта тахнарча темаех дола йоазош. Массанена а шиъ деккар дагадохийт биъ мугІ мара боацача укх стихотворене:

Вайна мел гуш доле адам
Шерош доахеш, дахаш да
ХІаране цар дикан тІадам
Халкъа бола деккар да.

Шиъ стих тоаеш, дикагІа дувцаш доле дош хоржаш, совнагІдар дІакхоссаш дукха къахьет поэта. Стих махала хІалехьа цу тІа хьегаш дола къа доккхача маІане лархІ цо. Из геттара дика хьахьокх древнегреческа драматурга Софокле дош юкъе а доаладеш йолча цун стихотворене. Из укхаза бІарчча йоалле лов сона.

ДоттагІаща хайна вагІаш,
Аьннад, йоах, цкъа Софоклас:
— Сай трагеде кхо мугІ ебеш
Кхьь дов къа на хьийтар аз.

— Кхаь ден? Из я тамаш йоккха.
Аз-м массеха бІаь язбергбар
Софоклас жоп деннад тІаккха:
— Хьа уж кхаь ден бахергбар.

Иразах дазьа доаца мугІара ДІахадде Іа — оттагІ да.
Наха, мерех етташ шокарч,
Сихха юстар доккхартда.

Лоамех духхьала хьйІа шовдаш санна цІена, хоза, зали я поэта безама ларнии — «Лайхм», «Езача йоІага», «Догдоахача хІантага», иштта кхыераш. Шиъ цІена безам цІера ала санна бІайха хилар белгал а даькка, «Езача йоІага» яхача стиха тІа поэта йоах:

Укх са алах сийг балара
Цу хьа кер чу боагаш.
ТІаккха гургбар хьона хІара
Сий-яха хьай цо оагаш...

Иштта низ болаша сурт оттош аьнная «Догдоахача хІантага» яха стихотворене тІа а,

Озиев Салмана литературни балхаца йоккха моттиг дІалоац эрсий классически а советски а гоазаме йоазош гІалгІай меттала дахаро. Цун переводашка гІолла язьай гІалгІашта А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, Н. А. Некрасова, Н. И. Никитина, Ф. И. Тютчева, И. А. Крылова, Л. Н. Толстое, Демьян Бедне, В. Г. Короленко, С. В. Михалкова, В. И. Лебедев-Кумача, иштта кхычар дукхха произведенеш.

Произведенеш метта башхалонаш кІоаргга йовза а йовзаш, нийсса маІан дола дешаш гІалгІай меттала переводчика лаха харах наха атта ешалуш а, кхетаеш а, дукха езаш а я Озиев Салмана эрсий меттала рІалгІай меттала яьха произведенеш.

Къаьстта белгалбаккха беза халкъа доккха беркат а доалаш Озиев Салмана баь цхьаькха болх, 1931-ча шера гІалгІай хьехархой техникуи йисте а яьккха, гІалгІашта наьна меттала дешар Іомадеш хинна из, юхьаьцца юртарча школе хьехархо волаши, пул тІехьагІа райОНО а облОНО а методист волаши. Цу юкъагІа Озиев Салмана Іалаьмате дукха болх баьб юхьанцара а юккъера а дешар Іомадеча школашта гІалгІай меттала учебникаш уттадеш. Шийтта учебника автор ва из. Царех пхи учебник Нохч-ГІалгІай республика юхаметтаоттаьяьчул тІехьагІа чаьдь да.

Сталина культ личности йолча хана телхадаь хиння партийни вахаре ленински боарамаш къамаи политика принципаши парте юхаметтаоттадарах, массе даькъе а санна, Іалаьмате доккха беркат даьлар нохчийни гІалгІайн гоазаме литература дегІадоаладара а. Из къаьста дика бІаргагу Озиев Салмана творчески балхах а. ХьалхагІа дІаяхача эрригача юкъагІа баьчул дукхагІа а дикагІа а ба республика юхаметтаоттаьячул тІехьагІа цо баь болх. Укх тІехьарча пхи шера, учебникашта переводаши сов йолаш, цо язьяй ях поэма, шин легенда, зІамига а йоккха а, кховзткъа совгІа стихотворени. 1960-ча шера «Ираза никъ» яхеа 1963-ча шера «Лоаман лаьча» яхеа стихай ши сборник арадаьккхад Озиев Салмана.

Дукхача наха езаенна, цар хетам лаккхбеш, сина тоам беш я Озиев ИсмаІалий Салмана творчество. ДІахо йодача хана а шиъ йоазоний загая ира лоаттаба лархІаш, вай сийрда кхоане хьалъеш боакке турпалаш шоай эрригача хозалца хьахьокхаш йола произведенеш яза йоккхий творчески планаш йолаш ва из.

Тахан, вай хьамсарча поэта кховзткъа шу дузача дийнахьа, вай цунна даггара ловца боакх: могашмаьрша волаш, наьна меттаарча литературе а общественни балха тІа а кхы а дукхагІа кашькхал йоалаш, халкъа беркате волаш дукхача шерашка вахалва хьо, тха доттагІа, Салман!

Хьамзат ОСМИЕВ.

Наха гІулакх дара

ХІара шерра шера дукхагІа хулаш латт город Грозне къахьегамхошта гІулакх дара предприятеш. Проспект Орджоникидзе хьаллаьча вах чубахача кердача цІагІа хьайийлай ба. хача наха цІагІа эша гІулакх дара салон. Цига йиш я костюм тегийта, химчистке цІенъе пальто хІаьаа, тІадувхача баракъашта аьшк тохийта. иштта кхидола а гІулакхаш дайта.

Дика пайда ба къахьегамхоша укхаза хьайийлача проката салонах а. Шоашта еза телевизор а, холодильник а, баргкъаш дутта машин а, иштта кхийола цІагІа эша хІама цІагІа пайда эца чуяхьа йиш я цигара.

С. ВОРОНИН.

КОММУНИЗМА БІУБЕННА ГІА

Доазол декъарча кепа йоазоне шерра боаш СССР Министрий Советерча ЦСУ 1963 шера СССР халкъа боахам дегІабара Пачхьалкхен план кхоачашъяра итогий хьекъехьара хоам. Дукхача газетий обозревателаша белгалдоах советски экономикана карагІдаьнна толамеш доккхий хилар.

ПРАГА. СССР Министрий Советерча ЦСУ хоама тІара йоккхий моттигаш кепа теха араьхача «Руде право» яхача газето белгалду. Советски Союзерча эрригача промышленни производства боарам США промышленни производства боарамех 65 процент лоацаш хилар. Еза-йоккхачен ейтачен промышленноста продукце дукхха тайпаш арахецара Америка ВІашагІкхийттача Штаташта тІехьа а кхийна, дуаеа тІа хьалхарча моттиге яьннай Советски Союз.

Советски химически индустри сихха дегІайоагІаш хиларах язду «Руде право», «Земедельске новины», кхыча газеташа, химе дукхагІа лоархІам беш хилар.

СОФИЯ. «Коммунизматахьа боккха гІа боахаш», «Советски экономика чІоагІа дегІайоагІа», «Семилетка боаха низ бола гІа» — керте даьча цу тайпарча йоазошта кІал болгарски газеташа дикагІа бІаргатургйолча моттигашка кепа техар дІадахача шера СССР халкъа боахама план кхоачашъяра итогех бола хоам.

НАТО ІИНДОРГІА КИПР ТІА

НИКОЗИЯ, 26 январь. **ТАСС-а фотокорреспондента Н. Семеновен «Правда» корреспондента Н. Брагинин** хоам бу: НАТО бІунаш чугІоргара кхерам тІалатт Кипрана. ООН Устави дунея халкъашта юкъерча бокъон боарамаши чІоагІа телха а деш, мехкаша «таранташа»—Англе, Турце, Греце, США-си Малхбузен Германех хьаа а доацаш, Макариоса правительствагара хьавийхар гІайре шин аькъа екъара дефакто дІатІазцилген НАТО герзашцара низаш Кипре чудахкийта раьза хулген. Кипрски кепа йоазоно беча хоамех. Лондоне хиннача конференце хьакхайкадир, нагахьа санна НАТО-с дІадехаш дола уж хІамаш Макариоса правительства дІатІа ца эцаш дуте, Кипрана дуьхьалара кхыча мехкий агресси ца хила йиш яц, аьнна. Уж кхерам тІатувсаш дола къамьлаш дир къамий содружестван колонейи гІулакхашта волча английски министра Сэндиса, Кипра республика правительствана дІа а доазийтад.

Цу цхьан хана Кипре чутІортара шоай герзашцара низаш кийчде доладеннад НАТО мехкаш. Никозенен Кипра кхьчо гоʼролаштен тІагІолла увгІаш лел Кипрерча английски базашкара гІайтта реактивни самолеташ.

Йоккха сагото тІаккхьча я республика столица. Президентски дворецe Макариоса хаданза совещанеш ю правительства членашца, парламента депутаташца, партейи общественни организацейи кулгалхошца. Дувцаш дараш агрессе кхерам дІабаккхар а республика суверенитета цун шиъ лоІаме хилари лорадара а гІойлеагІа дола цакъаш да. Мехка массе а мІнигера правительства цІерах заявленеш ух къонача изчахьалкхен паргІатон лоІами лорабе Кипре халкъ кийча хилар хьахьоккхаш а киприотид нийсхой къовсам хьалладийтар дуьхьа ООН-ага сом чекха кхайкилга дІалехаш а.

Киприоташ дот тийша ба, Лондоне хиннача конференце чІоагІен леррагІен шиъ позицеш хьалоацаш хиннача Макариоса правительства НАТО агрессивни низаша тІатувсача кхерамаштен низаштен ка лург ца хиларах а республика бокъон гІулакх лорадара мел эцаш дола гІулакхаш чакхдоахаргхиларах а.

ИНДИЙСКИ ХАЛКЪА ЦІЕЙ

ДЕЛИ, 26 январь. (ТАСС). Индийски халкъо белгалдаькхар Инди республика я аьнна дІакхайкаяьча дийнахьа денз 14 шу дизар. Лоаццача хана чухь республико дикка доккхий толамаш даьхад колониальни Іазапах юхедисараш дІадахара, кьаман экономикен культурен дегІайоалаяра а гІулакха. Цунна аьттув баьккхар Индийски правительства дерригача махкашца лелаеча машара, доттагІален, барт цхьоагІон политико.

ДегІаухаш йолча Индена промышленноста лоархІамегІара доакъош хьадараи дегІадоаладараи доккха новкъостал ду Советски Союзо. Индена боккхача лоархІаме йола 30 совгІа йоккха предприяти хьаллаь яьнна е хьалъеш латташ я СССР-о экономически технически новкъостал а деш.

ЦІей деэдеш Дели тІеха парод хилар. Из тІазцаш вар республика президент Радхакришнан. ЦІей деэдеча бар премьер-министр Джавахарлал Неру, правительства членаш, дипломаташ, дукхха хьаьший.

Музыкацара безам

Наьсарен-Вокзале музыкальни школа болх беш йола массехк шу да. ДІадахача шера хьалхара выпуск яр цу школа. ВорхІ шера фортепьяно классе дийша а дийша цу школа дукха а выпускникаш дІахо деша бахаб Грознерча а кхыча городашкарча а музыкальни училищашка.

КПСС ЦК июньски Пленум хинначул тІехьагІа Наьсарерча музыкальни школа хьехархошта хьалхашка кхы а доккхагІа декхар эттар. Цу Пленумо уж декхарийла бир бераш эстетически кхетамца кхьалкхеде. Дика кхетаду шоашта хьалхашка латта декхараш фортепьяно класса хьехархочо Гиоева Зоя Константиновнас, баянистий класса хьехархочо Зантов Альмада.

Цар хьехача берех дукхагІа дараш тІехдика кхет музыках. Масала, укх шера дийша воал Шадыжев Бахьауддин. Дика локх цо баян. Ноташ дика ховча Бахьауддина баянаца локх нохчий а, гІалгІай а, кхыча къаман а ашараш. Цул совгІа дика вІаштІехьдовл цун эрсий а кхыча къамий а классически произведенеш лакха. Боккха ба Шадыжева музыкацара безам. ДІахо а деша безам ба цун музыкальни училище.

— Музыкальни школе ахаро сона новкъарле яц школе дика деша а, со 8-ча классе дешаш ва, — йоах Бахьауддина.

Укх шера баянистий класс яьккха воал иттех саг. Района культура вахар дегІадоаладеш доккха новкъостал дергда цар. ХІанзале тайп - тайпарча художественни кружокашка дакъа лоацаш ба уж.

Фортепьяно классе ворхІ шера деша деза. Укх шера пхелагІа класс мара яц музыкальни школе. Бакъда, цхьайолча дешархоша хІанзале а локх ворхІагІча класса программех йола произведенеш.

Масала, музыкальни школе пхелагІча классе дешаш я Клименко Галя. П. И. Чайковски «Шера хана тІара» яха баркаролла цІакха тІалат а ца йоаллаш локх Галяс. Иштта дика локх цо пианинаца Шуберта «Серенади» а, кхыболча классикий произведенеш а. Везам тІабахийта локх дешархоша моттигерча авторий ашараш. Шадыжев Бахьауддин, Клименко Галя санна школе а музыкальни школе а дикен тІехдинен дешаш дола бераш кІезига дац Наьсарен-Вокзале. Укх шера музыкальни школа пхьоалагІча классе деша веша кхы а ткъо саг. Царна юкъе шийтта гІалгІай йиІиг я. Цо къаьста хьахьокх берий музыкацара безам совбоахилга.

Х. ХАМЗАТОВ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгІа

РАДИО: 6.30 — юрте боахама болхлошта передача (гІалгІай меттала); 6.45 — ашараш; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагІонаш тІара; 16.05 — Концерт; 16.30 — керда хоамаш (гІалгІай меттала); 16.45 — «Партийни кадрай дешар» — передача (гІалгІай меттала); 17.00 — «КПСС ЦК декабрьски Пленума решеней пропаганда» яха беседа (эрсий меттала); 17.15 — «Къонах» яха передача (эрсий меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала);

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизионни кердадараш (гІалгІай меттала); 18.35 — «Яр кулгаш, къонахчар кулгаш да» яха Наьсарерча «Электроинструмент» завода къонача болхлоех дола дувцар; 18.50 — киножурнал; 19.00 — «Хургбола механизатораш» яха киноочерк; 19.15 — «Эрсий классикий произведенешка Кавказ»; 19.35 — «Маяковский дийна ва» яха документальни фильм; 19.45 — «Улитка» яха телевизионни постановка; 20.15 — нохч-гІалгІай музыка исторех йола передача; 20.50 — «Серебряни тренер» яха художественни фильм.

Город Грозне, ТЭЦ-а майдан тІа, ВОХР-а-2, кв. 30 вахаш волча гр-на **Гламазда** Иван Тимофеевича суде лиинад город Грозне, Хасав-Юртовски улицех, 136 кхаш йола шиъ сесаг **Лесникова** Любовь Ивановни ше йитарах дола дош.

Дош хувцаргда город Грозне Октябрьски района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктохама секретара — 2-46-68; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен-дешаршийн отдели — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-46-68; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография, Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ03029. Заказ № 608.